

ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ
ΑΠΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΣΤΙΣ Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ**

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2022

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Γνωστικό Πεδίο: Ανθρωπιστικές Επιστήμες

Γνωστικό Αντικείμενο/επίπεδο εκπαίδευσης: Αρχαία Ελληνικά (Γυμνάσιο)

Εμπειρογνώμονες Εκπόνησης του Προγράμματος Σπουδών

Επόπτρια

Φουντοπούλου Μαρία - Ζωή

Εκπονητής/Εκπονήτριες

Ζήκα Βάγια, Κούκης Νικόλαος, Κωσταρά Ευφροσύνη, Λάζου – Μπαλτά Καλυψώ

Εισηγητική Επιτροπή

Δήμου Αλεξάνδρα, Μπίλλα Πολυξένη, Φραγκαλέξη Καλλιόπη

Υπεύθυνες Γνωστικού Πεδίου

Κατσαγάνη Γεωργία, Μπίλλα Πολυξένη

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014 -2020»	
	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Ιωάννης Αντωνίου, Πρόεδρος ΙΕΠ
Πράξη με τίτλο:	Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» - MIS: 5035542
Επιστημονική Ομάδα Έργου:	Αφεντουλίδου Άννα, Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ, Εμβαλωτής Αναστάσιος, Μέλος ΔΣ ΙΕΠ, Κατσαγάνη Γεωργία, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Μαστραπάς Αντώνιος, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Ματσούκας Παναγιώτης, Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ, Μπίλλα Πολυξένη, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Πετροπούλου Γεωργία, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Πήλιουρας Παναγιώτης, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Σαλτασαράνης Κωνσταντίνος, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Σταμούλης Ευθύμης, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Στυλιάρης Ευστάθιος, Προϊστάμενος Γραφείου Στρατηγικής και Πολιτικού Σχεδιασμού ΙΕΠ
Υπεύθυνος Πράξης:	Παναγιώτης Πήλιουρας, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ
Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.	
 Ευρωπαϊκή Ένωση Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο	 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Το Μαντείο του θεού Απόλλωνα στους Δελφούς

ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ Α΄ - Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΠΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

Περιεχόμενα

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ	6
1. Η φυσιολογία του μαθήματος των αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο στις Α΄ και Β΄ Γυμνασίου	7
2. Ιδιαιτερότητες της διδασκαλίας πρωτότυπων αρχαιοελληνικών κειμένων στις Α΄ και Β΄ Γυμνασίου	10
3. Πιθανές διδακτικές αποκλίσεις – Επισημάνσεις	11
4. Σκοποί και στόχοι διδασκαλίας	12
4.1. Γενικοί σκοποί	12
4.2. Γενικοί στόχοι	14
4.3. Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	14
4.4. Ενδεικτικές δραστηριότητες	14
Β΄ ΜΕΡΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ – ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	18
1. Διδακτική πλαισίωση – Σχεδιασμός	19
2. Αξιολόγηση	22
2.1. Η φυσιολογία της αξιολόγησης	22
2.2. Η αξιολόγηση στο πλαίσιο της διδασκαλίας των αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο	23
2.3. Καινοτόμες προτάσεις αξιολόγησης στο πλαίσιο της διδασκαλίας των αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο	24
2.4. Τύποι αξιολόγησης για τα αρχαιοελληνικά κείμενα από πρωτότυπο (Α΄ και Β΄ Γυμνασίου)	26
2.4.1. Ποικίλοι τύποι ασκήσεων διαβαθμισμένης δυσκολίας	26
2.4.2. Φάκελος επιτευγμάτων μαθητή/μαθήτριας (portfolio), έντυπος ή ηλεκτρονικός (e-portfolio)	27
2.4.3. Κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων (Ρουμπρίκες)	29
2.4.4. Εννοιολογικοί χάρτες	31
2.4.5. Σχέδιο δράσης (project)	32
3. Ενδεικτικές δραστηριότητες	34
3.1. Δημιουργικές εργασίες	34
3.2. Διαθεματικές εργασίες	34
3.3. Προτεινόμενες ερωτήσεις	34
4. Ενδεικτικά διδακτικά σενάρια	35
4.1. Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	35
4.2. Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	48
5. Φύλλα εργασίας	61
5.1. Ενδεικτικό Φύλλο εργασίας (απλής μορφής):	61

5.2. Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ: Παίζω με τους χρόνους.....	62
5.3. Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ: Παίζω με τις εγκλίσεις	63
6. Βιβλιογραφία και δικτυογραφία	64

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

1. Η φυσιογνωμία του μαθήματος των αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο στις Α΄ και Β΄ Γυμνασίου

Η διδασκαλία αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο είναι ταυτοποιημένη με τη Β/βάθμια Εκπαίδευση της χώρας μας, εφόσον η μελέτη της αποτελεί, ιστορικά διατρέχοντας την ελληνική εκπαίδευση, ένα από τα αδιαλείπτως διδασκόμενα γνωστικά αντικείμενα στο Γυμνάσιο. Πρόκειται για τη διδασκαλία και τη μάθηση κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, ποικίλων γραμματειακών ειδών, τα οποία αναλύονται, αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας, κατανοούνται και ερμηνεύονται σε μορφή και περιεχόμενο, ώστε να αποτελέσουν «όχημα» σύντηξης των οριζόντων της διαχρονικής εξέλιξης της σκέψης και δράσης των Ελλήνων, του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας σε μία ενιαία, ολιστική θεώρηση, με βασική επιδίωξη την υποστήριξη συμπεριφορών, τεχνικών σκέψης, δεξιοτήτων και συναισθημάτων στους/στις μαθητές/μαθήτριες, θεωρούμενους ως ενεργούς πολίτες, της Ελλάδας και του κόσμου, της επόμενης εικοσαετίας.

Στη διαχρονική προσέγγιση της διδασκαλίας του μαθήματος δύο ήταν οι βασικοί τρόποι υποδοχής και προβολής της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στην ελληνική εκπαίδευση.

Ο πρώτος από αυτούς ήταν ο δογματικός, σύμφωνα με τον οποίο η διδασκαλία και μάθηση των αρχαίων ελληνικών κειμένων θεωρείται επιβεβλημένη με κριτήριο την ιστορική συνέχεια του ελλητισμού. Ωστόσο, η αντίληψη αυτή, η οποία ενισχύθηκε ιδιαίτερα όταν, στα Βυζαντινά χρόνια, ο Αλέξιος ο Α΄ παραχώρησε στην εκκλησία το δικαίωμα προσδιορισμού των διδακτικών αντικειμένων και του περιεχομένου τους στα σχολεία της αυτοκρατορίας και η εκκλησία με τη σειρά της προέβαλε τη διδασκαλία των εκκλησιαστικών κειμένων, η γλώσσα των οποίων βασιζέται στα δομικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά της αρχαίας ελληνικής, τυποποιεί το μάθημα. Τα κείμενα μελετώνται κυρίως γλωσσικά, δηλαδή σημασιολογικά, ετυμολογικά, γραμματικά και συντακτικά. Ο/η μαθητής/μαθήτρια μαθαίνει να κλίνει ρήματα και ουσιαστικά, να αναγνωρίζει γραμματικούς τύπους, να συντάσσει προτάσεις, να αποστηθίζει κανόνες μορφολογίας και σύνταξης.

Στον αντίποδα της παραπάνω αντιμετώπισης του μαθήματος βρίσκεται ο ιστορικός τύπος προβολής και υποδοχής της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στην εκπαίδευση. Η θεωρητική τεκμηρίωσή του απορρέει από την επίδραση, η οποία ασκήθηκε στον ελληνικό χώρο μέσω των ευρύτερων, ευρωπαϊκών εξελίξεων σε οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Οι Έλληνες λόγιοι έρχονται σε επαφή με τις ιδέες του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, ο οποίος προώθησε τόσο την αναπλαισίωση του ανθρωπιστικού πνεύματος της Αναγέννησης όσο και την καλλιέργεια των ζωντανών γλωσσών έναντι των νεκρών και παρωχημένων. Η μεταφορά των ιδεών αυτών στον ελληνικό χώρο προκαλεί έντονες κοινωνικές και πνευματικές ζυμώσεις. Δημιουργείται το γλωσσικό ζήτημα, το οποίο ορίζεται ως αντίθεση ανάμεσα στους υποστηρικτές της καθιέρωσης της δημοτικής-καθομιλουμένης γλώσσας, όχι μόνο στην εκπαίδευση αλλά και σε κάθε επίσημη έκφραση του κράτους, και ανάμεσα στους λάτρεις του παραδοσιακού-καθαρευουσινικού επικοινωνιακού εργαλείου, το οποίο απορρέει αμεσότερα από την αρχαία ελληνική γλώσσα. Η σύγκρουση αυτή απεικονίστηκε στην πρόταση υιοθέτησης της διδασκαλίας των αρχαιοελληνικών κειμένων όχι μόνο σε πρωτότυπη γλωσσική μορφή αλλά και μέσω αποδόσεων στη νέα ελληνική (μεταφράσεις), σύμφωνα με το πρότυπο πολλών ευρωπαϊκών χωρών που αντικατέστησαν το παλαιότερο γλωσσικό όργανο με το σύγχρονο (η άποψη, σύμφωνα με την οποία η απόδοση στη νέα

ελληνική των αρχαίων ελληνικών κειμένων έπρεπε να αντικαταστήσει την πρωτότυπη γλωσσική μορφή τους, θεμελιώθηκε θεωρητικά στις αρχές του 20^{ου} αι. από τον Φώτη Φωτιάδη και εφαρμόστηκε για πρώτη φορά από τον Αλέξανδρο Δελμούζο στο Ανώτερο Δημοτικό Παρθεναγωγείο του Βόλου).

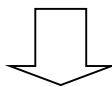
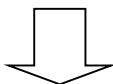
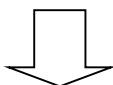
Η αντιπαλότητα του ιστορικού και δογματικού τρόπου προσέγγισης του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στη χώρα μας συνόδευσε κάθε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που το αφορούσε και το καταδίκασε σε παλινδρομικού τύπου εφαρμογή μέτρων για τη διδασκαλία του. Διαμορφώθηκε, στο πλαίσιο της παραπάνω παρουσίασης της πορείας του μαθήματος στην ελληνική εκπαίδευση, ένα «ψευδο» - πρόβλημα, στο οποίο εγκλωβίστηκε για χρόνια η διδασκαλία και μάθηση της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας. Το κύριο θέμα συζήτησης, ανάμεσα στους επιστημονικούς, εκπαιδευτικούς και πολιτικούς παράγοντες που αποφάσιζαν κατά περιόδους για το πλαίσιο διδασκαλίας και μάθησης των αρχαίων ελληνικών, περιοριζόταν αποκλειστικά στη γλωσσική μορφή των προτεινόμενων για διδασκαλία κειμένων και δεν αφορούσε στη μεθοδολογία της διδασκαλίας, στην καταλληλότητα των κειμένων και στην ειδολογική ανάδειξη της φυσιογνωμίας του μαθήματος ως μορφωτικού αγαθού αλλά και εργαλείου καλλιέργειας ποικίλων και πολλαπλών δεξιοτήτων στους/στις μαθητές/μαθήτριες.

Το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας έχει τη δική του σημαντικότητα και θέση σε μια εποχή τεχνοκρατική, στο πλαίσιο της οποίας οι ανθρωπιστικές επιστήμες μοιάζουν να είναι θεωρητικές μόνο, χωρίς πρακτικές εφαρμογές και άμεση ανταποδοτικότητα. Η **σημαντικότητά του** σχετίζεται:

- με την υποστήριξη της **ελληνικής γλώσσας στην ενιαία της μορφή** (προκύπτει από τη γλωσσική μελέτη των αρχαιοελληνικών κειμένων και αντιπαραβολική θεώρηση αρχαίας-νέας ελληνικής),
- με την υποστήριξη του **ελληνικού πολιτισμού ως ενιαίου διαχρονικά**, προσαρμοζόμενου, μεν, στα εκάστοτε κοινωνικά δεδομένα, αλλά πάντα συγκροτημένου, δε, σε ένα σύνολο αρχών, στάσεων και συμπεριφορών που λειτουργούν ως στοιχείο διακριτότητας με την έννοια της αναγνωρισιμότητας του «ελληνικού»,
- με την **προβολή ανθρώπινων συμπεριφορών και δράσεων** σε ποικίλες, ευχάριστες και δυσάρεστες, καταστάσεις, οι οποίες μπορεί να λειτουργήσουν **παραδειγματικά** για το παρόν και το μέλλον των παιδιών (προκύπτει από τη μελέτη της ανθρώπινης δράσης, όπως προβάλλεται στα κείμενα),
- με την **καλλιέργεια νοητικών δεξιοτήτων**, όπως η κριτική ικανότητα, η σύγκριση, η αφαιρετική σκέψη, η δημιουργική σκέψη, η ιεράρχηση εννοιών, οι οποίες συγκλίνουν και υποστηρίζουν συναφείς δεξιότητες των υπόλοιπων μαθημάτων (προκύπτει από τη μελέτη και της μορφής και του περιεχομένου των κειμένων),
- με την **καλλιέργεια συναισθηματικών δεξιοτήτων**, όπως η ενσυναίσθηση, η έκφραση συναισθημάτων, η συνειδητοποίηση του φυσιολογικού όλων των συναισθημάτων, ο έλεγχος των συναισθημάτων (προκύπτει από τη μελέτη της ανθρώπινης δράσης των προσώπων των κειμένων),
- με την **καλλιέργεια ψυχοκινητικών δεξιοτήτων**, όπως η παραγωγή κειμένων, προφορικών και γραπτών, η απόδοση ενός αρχαιοελληνικού κειμένου στη νέα ελληνική.

Επιπλέον στοιχεία, τα οποία αναδεικνύουν τη σημαντικότητα του μαθήματος ως μορφωτικού αγαθού είναι:

- η **δημιουργική σύνθεση** και αλληλόδραση του **γλωσσικού** και **ανθρωποκεντρικού** χαρακτήρα του μαθήματος στην προοπτική της **σύντηξης** των χρονικών οριζόντων της **διαχρονίας με τη συγχρονία** είναι ένα κύριο φυσιογνωμικό του στοιχείο, το οποίο λειτουργεί απόλυτα διακριτά ως προς την αυτόνομη θεώρησή του αλλά ταυτόχρονα και συνεκτικά ως προς το ρόλο του στην εκπαίδευση,
- η διαχρονικά **διεπιστημονική-διαθεματική ταυτότητα του μαθήματος**, εφόσον αφορά σε τομείς της γλώσσας, της λογοτεχνίας, της ιστορίας, του πολιτισμού, της τέχνης, της κοινωνιολογίας, της θρησκείας. Ο **πολυδιάστατος αυτός χαρακτήρας των αρχαιοελληνικών κειμένων** πρέπει να αναδειχθεί, ώστε να μην εγκλωβιζόμαστε μόνο στη γλώσσα των κειμένων, όταν διδάσκουμε αρχαία κείμενα από το πρωτότυπο. Επιπλέον, εξάλλου, θα πρέπει να αναδειχθεί η **δυναμική σχέση** του μαθήματος με εκείνα των μαθηματικών, της φυσικής, της γεωμετρίας (κυρίως μέσω της δομής της γλώσσας, της συντακτικής ανάλυσης των κειμένων και της λογικής-μαθηματικής ακολουθίας των νοημάτων) αλλά και η προσαρμοστικότητά του σε νέα εργαλεία απεικόνισης της πληροφορίας, όπως είναι οι Ψηφιακές Τεχνολογίες,
- η **χρηστική αξιοποίηση των κειμένων**, τα οποία δεν διδάσκονται για να αποστηθίζονται και δεν αποτελούν ζητούμενο της διδασκαλίας. Χρησιμοποιούνται ως «**όχημα**» για τη γνωριμία της αρχαίας ελληνικής περιόδου ως της εποχής που έθεσε τις αρχές **ταυτοποίησης και διακριτότητας του ελληνικού πολιτισμού**, όπως αυτός εξελίχθηκε διαχρονικά, φτάνει μέχρι σήμερα και εκφράζεται μέσω της **ανθρώπινης δράσης, των ανθρωπίνων θεσμών, συναισθημάτων, δομών και τρόπων έκφρασης στους τομείς της κοινωνικής δομής**. Αυτό σημαίνει ότι τα κείμενα πρέπει να μελετηθούν με σκοπό την **ανάδειξη των ιδεών, απόψεων, θέσεων και δράσεων που εκφράζουν και μάλιστα σε πολλαπλά χωροχρονικά επίπεδα**: τόσο στο συγχρονικό επίπεδο παραγωγής τους, όσο και στο συγχρονικό επίπεδο μελέτης τους. Ομοιότητες ή διαφορές που θα προκύπτουν, δεν θα ερμηνεύονται συγκριτικά αλλά θα αποδίδονται στη χρονική απομάκρυνση, στην εξέλιξη και διαφοροποίηση των κοινωνικών συνθηκών και αναγκών,
- η υποστήριξη της **κατάκτησης της νέας ελληνικής** ως μητρικής γλώσσας μέσω της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη διδασκαλία της **αρχαίας ελληνικής γλώσσας**, η οποία για τα ελληνόπουλα δεν είναι ξένη γλώσσα αλλά παλαιότερη μορφή της νέας ελληνικής, που υιοθετεί τις βασικές δομές της αρχαίας ελληνικής στη μορφολογία και σύνταξη, χρησιμοποιεί το λεξιλόγιο προσαρμοσμένο, φυσικά, στις αρχές της κοινωνικής επιταγής για αποτελεσματική επικοινωνία, διασώζει το σύστημα γραφής και νοηματοδοτεί τις λέξεις άλλοτε με τον ίδιο τρόπο, άλλοτε με διεύρυνση (π.χ. βουλή) και άλλοτε με συρρίκνωση (π.χ. δράκος). Το μοντέλο που θα προταθεί, επομένως, για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας θα είναι η **αντιπαραβολική προσέγγιση** των δύο μορφών της γλώσσας μας ξεκινώντας από τα νέα ελληνικά, περνώντας στα αρχαία ελληνικά και επιστρέφοντας στα νέα ελληνικά.

ΔΙΕΡΕΥΝΩ ΤΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ**ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΩ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΧΗ****ΕΝΤΟΠΙΖΟΥΜΕ ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕ ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΗ****ΔΙΝΟΥΜΕ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ**

Η γλώσσα προσεγγίζεται ως ενιαία και ο τελικός σκοπός είναι η υποστήριξη της **επικοινωνιακής αποτελεσματικότητας των φυσικών ομιλητών**, που καλλιεργούν δεξιότητες και ασκούνται στο δομικό και λειτουργικό σύστημα της ελληνικής γλώσσας, το οποίο εμπεδώνεται και αναπαράγεται αυθόρμητα και με ορθό τρόπο, διευκολύνοντας όλες τις κοινωνικές δράσεις και δραστηριότητες,

- Ο **εκλεκτικός/επιλεκτικός** τρόπος προσέγγισης των κειμένων. Αυτό σημαίνει ότι όλες οι μέθοδοι και οι τεχνικές θα πρέπει να αξιοποιούνται κατά τη διδακτική διαδικασία με έναν δημιουργικό τρόπο, ώστε να επιλέγονται οι κατάλληλες σε κάθε περίπτωση (τάξη, χαρακτηριστικά μαθητών, κείμενο), να συντίθενται αλληλοδραστικά μεταξύ τους και να προκύπτει το κατάλληλο για κάθε περίπτωση θεωρητικό πλαίσιο αναφοράς και άντλησης διδακτικών πρακτικών και τεχνικών. Καμία μέθοδος δεν θεωρείται ξεπερασμένη και καμία καλύτερη από τις υπόλοιπες. Επιλέγονται τα χρήσιμα και χρηστικά χαρακτηριστικά τους, προσαρμόζονται στη σχολική τάξη και αξιοποιούνται αποτελεσματικά, με τρόπο, ώστε να εθίζεται ο/η μαθητής/μαθήτρια στη συνδυαστική χρήση εργαλείων, τεχνικών, τρόπων και μέσων και να μην υιοθετείται η μία, μοναδική, απόλυτη οδός επιστημονικής ή ευρύτερης δράσης.

2. Ιδιαιτερότητες της διδασκαλίας πρωτότυπων αρχαιοελληνικών κειμένων στις Α' και Β' Γυμνασίου

Η διδασκαλία πρωτότυπων αρχαιοελληνικών κειμένων σε μαθητές/μαθήτριες της Α' και Β' Γυμνασίου αποτελεί ένα απαιτητικό εγχείρημα κυρίως επειδή:

α) είναι η πρώτη συστηματική επαφή των μαθητών/μαθητριών με προγενέστερη/προγενέστερες της νέας ελληνικής μορφές της γλώσσας μας, οι οποίες δεν είναι ιδιαίτερα γνωστές και βρίσκονται σε χρονική απόσταση από το παρόν του/της μαθητή/μαθήτριας,

β) η ηλικία των μαθητών/μαθητριών προσφέρεται για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής από την άποψη της μαθησιακής ετοιμότητάς τους αλλά, ταυτόχρονα, υπαγορεύει την

υιοθέτηση επικαιροποιημένων μεθόδων και τεχνικών διδασκαλίας, οι οποίες να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους,

γ) οι αρχαιότερες της νέας ελληνικής μορφές της γλώσσας μας έχουν μια δομή αυστηρότερη συχνά της νέας ελληνικής, ώστε οι μαθητές/μαθήτριες θα πρέπει να προσεγγίσουν όχι απλώς ένα διαφοροποιημένο μορφολογικά γλωσσικό όργανο αλλά, κυρίως, έναν διαφορετικό τρόπο σκέψης, που απεικονίζεται στη μορφή, δομή και λειτουργία της γλώσσας,

δ) επί σειρά ετών η αρχαία ελληνική γλώσσα αποτελούσε ένα πεδίο δυσνόητο για τους/τις μαθητές/μαθήτριες κυρίως επειδή αντιμετωπιζόταν ως ξένη γλώσσα, για την οποία, μάλιστα, συχνά υιοθετούνταν μέθοδοι και τεχνικές διδασκαλίας που προέρχονταν από τις ξένες γλώσσες, με αποτέλεσμα οι μαθητές/μαθήτριες να μην συνειδητοποιούν τον ενιαίο χαρακτήρα της γλώσσας μας,

ε) το αρχαιοελληνικό κείμενο, ως όχημα μελέτης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας αλλά και σκέψης, πρέπει να μελετηθεί ολιστικά, ώστε να μην περιοριστεί η προσέγγισή του μόνο σε στοιχεία μορφής,

στ) προκύπτει, ως αναπόσπαστο τμήμα της μελέτης των αρχαιοελληνικών κειμένων, η ανάγκη μετάφρασής τους/απόδοσής τους στη νέα ελληνική και, άρα, η άσκηση των μαθητών/μαθητριών στη σχετική διαδικασία και την οικειοποίηση των ανάλογων τεχνικών,

ζ) αμφισβητείται η σύγχρονη και ανταποδοτική χρηστικότητα της αρχαίας ελληνικής, ώστε να αναζητώνται τρόποι ανταπόκρισης του μαθήματος σε επίκαιρες κοινωνικές απαιτήσεις,

η) υπάρχει χρονική απόσταση ανάμεσα στην εποχή συγγραφής και αναφοράς των κειμένων και την εποχή των μαθητών/μαθητριών, η οποία, σε συνδυασμό με τον βαθμό δυσκολίας στη μορφή και τη δομή της γλώσσας, προϋποθέτει θεωρητική και συστηματική πλαισίωση της μεθοδολογίας της διδασκαλίας, ώστε να είναι στοχευμένη και μετρήσιμη,

θ) η ποικιλία των γραμματειακών ειδών των ανθολογημένων κειμένων που προτείνεται να διδαχθούν αλλά και η διαφορά του χρονικού πλαισίου παραγωγής και αναφοράς τους υπαγορεύουν την ανάγκη για προσαρμογή της διδασκαλίας στο εκάστοτε μελετώμενο κείμενο με τρόπο, ώστε να αναδεικνύονται η υφολογική ιδιαιτερότητά του αλλά και τα νοήματά του.

3. Πιθανές διδακτικές αποκλίσεις – Επισημάνσεις

Κατά τη διδασκαλία αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο στις Α' και Β' Γυμνασίου ο/η φιλόλογος προτείνεται να λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη του/της τα εξής, ώστε η διδασκαλία να είναι περισσότερο αποτελεσματική και σύμφωνη με τις αρχές και τις κατευθύνσεις του Προγράμματος Σπουδών:

➤ Η γλωσσική μορφή των κειμένων συχνά μπορεί να παρασύρει τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία σε μονομερή εξέταση, μελέτη και προσφορά του λεξιλογίου, της γραμματικής και του συντακτικού χωρίς ανάδειξη του περιεχομένου, των νοημάτων και των ιδεών. Μορφή και περιεχόμενο καλό είναι να συν-εξετάζονται χωρίς το ένα να ακυρώνει το άλλο.

➤ Σε ό,τι αφορά τη μετάφραση/απόδοση του αρχαιοελληνικού κειμένου στη νέα ελληνική καλό είναι να λαμβάνεται υπόψη ότι αυτή:

ί. έπεται της ανάλυσης, επεξεργασίας, κατανόησης και ερμηνείας του κειμένου και δεν θεωρείται αυτοσκοπός, αρχικό, δηλαδή, ζητούμενο,

- ii. έχει προσωπικό χαρακτήρα, ώστε μπορεί να υπάρχουν και περισσότερες της μιας δόκιμες και «σωστές» μεταφράσεις/αποδόσεις,
- iii. υπακούει σε κάποιες βασικές αρχές, όπως η υιοθέτηση της φωνής, της διάθεσης, του χρόνου, του προσώπου του/της ρήματος/απαρεμφάτου/μετοχής, του αριθμού, της πτώσης και του γένους του ουσιαστικού, του είδους των προτάσεων, της χρονικής ακολουθίας, τα οποία ο/η μαθητής/μαθήτρια πρέπει να μάθει να τηρεί,
- iv. συνδέει την εποχή του κειμένου με τη σύγχρονη του/της μαθητή/μαθήτριας εποχή με τρόπο, ώστε να προκύπτει ένα κείμενο, ρέον στη νέα ελληνική αλλά με σεβασμό στο ύφος και το είδος του πρωτοτύπου. Για παράδειγμα, η έκφραση «ω άνδρες Αθηναίοι» δεν είναι δόκιμο να αποδοθεί στη νέα ελληνική όπως αναφέρεται αλλά είναι δυνατόν να αποδοθεί ως «Αθηναίοι» απλώς,
- v. διδάσκεται σταδιακά ξεκινώντας με λέξεις και προχωρώντας σε εκφράσεις, προτάσεις, περιόδους, παραγράφους,
- vi. μπορεί να αποτελέσει πεδίο γόνιμου προβληματισμού για τον/τη μαθητή/μαθήτρια μέσω της σύγκρισης, αντιπαραβολής, κριτικής προσέγγισης περισσότερων της μιας μεταφράσεων/αποδόσεων του ίδιου κειμένου.

4. Σκοποί και στόχοι διδασκαλίας

Στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στο Γυμνάσιο η ιεράρχηση των όρων, που περιγράφουν το «γιατί» της διδασκαλίας του, ακολουθεί την παραγωγική συλλογιστική με κατεύθυνση από το γενικότερο στο ειδικότερο και από το περισσότερο αφηρημένο στο πιο απτό. Περιλαμβάνονται σε αυτό οι «γενικοί σκοποί», οι «γενικοί στόχοι» και τα «προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα», τα οποία υλοποιούνται μέσω «ενδεικτικών δραστηριοτήτων». Η καθεμία από τις έννοιες είναι απόλυτα διακριτή από τις άλλες ενώ, ταυτόχρονα, βρίσκονται σε συνεχή και αμοιβαία αλληλόδραση μεταξύ τους.

4.1. Γενικοί σκοποί

Οι γενικοί σκοποί διδασκαλίας του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας μέσω κειμένων σε πρωτότυπο στις Α' και Β' Γυμνασίου είναι πέντε:

i. Ο ανθρωπογνωστικός σκοπός. Άξονας αναφοράς είναι ο άνθρωπος και η δράση του. Κύρια επιδίωξη είναι η μελέτη των ιδεών και συναισθημάτων του ανθρώπου στον άξονα της διαχρονίας και συγχρονίας. Εδώ εντάσσονται η ηθογραφία των προσώπων, η αιτιολόγηση και ερμηνεία των πράξεών τους, οι σχέσεις τους με το θείο, με τους θεσμούς, με τις κύριες αρχές και απαιτήσεις της εποχής τους και, επιπλέον, η σύγκριση του χθες με το σήμερα, χωρίς αναζήτηση του καλού ή του κακού, του σωστού ή του λάθους.

ii. Ο πολιτιστικός σκοπός. Άξονας αναφοράς και κύρια επιδίωξη είναι η μελέτη των ιδεών και αξιών που διέπουν ιστορικά και διαχρονικά, μέχρι τη συγχρονία, τον ελληνικό πολιτισμό, ώστε να αναδειχθεί η συνέχεια και η ενιαία φυσιογνωμία του. Η ανάδειξη στοιχείων πραγματολογικών, πολιτιστικών, ιστορικών, γεωγραφικών, πολιτειακών εντάσσεται εδώ.

iii. Ο ειδολογικός σκοπός. Άξονας αναφοράς και κύρια επιδίωξη είναι η διαχείριση του γνωστικού αντικείμενου ως μοχλού ανάπτυξης δεξιοτήτων και καλλιέργειας των ικανοτήτων

των μαθητών/μαθητριών. Ο/η μαθητής/μαθήτρια αναπτύσσει τις ικανότητές του/της σε δεξιότητες, τις οποίες εξελίσσει περαιτέρω, όπως, για παράδειγμα, η κριτική και αφαιρετική σκέψη. Το σύνολο αυτών των ικανοτήτων και δεξιοτήτων είναι αξιοποιήσιμο στο «εδώ» και το «τώρα» για τον/τη μαθητή/μαθήτρια, αποκτά νόημα στο πλαίσιο της καθημερινότητάς του/της αλλά, ταυτόχρονα, λειτουργεί ως μία τεχνική-μοντέλο για κάθε μελλοντική κατάσταση, περισσότερο ή λιγότερο συναφή, την οποία πρόκειται να αντιμετωπίσει και να κληθεί να διαχειριστεί (μετα-γνώση). Εδώ εντάσσονται η ολιστική προσέγγιση και μελέτη του κειμένου ως ενιαίου όλου μορφής και περιεχομένου αλλά και οι διαθεματικές-διεπιστημονικές προσεγγίσεις, τα σχέδια δράσης (projects), οι συνεργατικές τεχνικές, οι ρητορικοί αγώνες, η δημιουργική γραφή, η κριτική σκέψη κ.ά.

iv. Ο γλωσσικός σκοπός. Άξονας αναφοράς είναι η προσέγγιση και μελέτη της ελληνικής γλώσσας ως ενιαίου, στη διαχρονική εξέλιξή του, επικοινωνιακού μέσου. Κύρια επιδίωξη είναι η συνεχής και συστηματική αντιπαραβολή της αρχαίας προς τη νέα ελληνική ακολουθώντας μια πορεία, η οποία θα ξεκινά από τη νέα ελληνική, ανιχνεύοντας το γνωστό, θα περνά στην αρχαία ελληνική, ανιχνεύοντας την προέλευση και την ερμηνεία ομοιοτήτων και διαφορών, και θα επανέρχεται στη νέα ελληνική προς επίρρωση και υποστήριξη της καλλιέργειας του γλωσσικού αισθήματος στους/στις μαθητές/μαθήτριες.

v. Ο κοινωνικο-λειτουργικός σκοπός. Άξονας αναφοράς και κύρια επιδίωξη είναι η καλλιέργεια και ανάδειξη πολλαπλών και ποικίλων γραμματισμών¹. Εδώ θα εντάξουμε

¹ Η έννοια «γραμματισμός» αφορά τη δυνατότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου αλλά και μη γλωσσικά κείμενα (λ.χ. εικόνες, σχεδιαγράμματα, χάρτες κ.λπ.). Η ανάπτυξη κάποιου βαθμού γραμματισμού γίνεται με τρόπο φυσικό στο οικογενειακό και το κοινωνικό μας περιβάλλον, καθώς μαθαίνουμε τη μητρική μας γλώσσα και, έτσι, κατορθώνουμε να επικοινωνούμε με διαφορετικά πρόσωπα σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις μέσω διαφόρων ειδών λόγου και τύπων κειμένων. Παράλληλα, όμως, είναι απαραίτητη και κάποιου τύπου συστηματική καλλιέργεια του γραμματισμού. Και τούτο επειδή οι κοινωνικές συνθήκες εξελίσσονται, η επικοινωνία των μελών μιας κοινωνίας προσαρμόζεται στις νέες ανάγκες, τα κείμενα που παράγονται στο πλαίσιο της λειτουργίας των κοινωνικών θεσμών είναι πολύμορφα, οι πιέσεις και οι απαιτήσεις στην αγορά εργασίας γίνονται όλο και πιο ισχυρές με τρόπο, ώστε να αυξάνονται οι απαιτήσεις για συστηματική εκπαίδευση σε είδη γραμματισμού, άρα σε ενσωμάτωση αυτής της επιδίωξης στο πρόγραμμα σπουδών του σχολείου, το οποίο καλείται να βοηθήσει τους νέους ανθρώπους να αναπτύξουν, ποσοτικά και ποιοτικά, τα είδη γραμματισμού που απαιτεί η κοινωνία για το παρόν και το μέλλον.

Μία πρώτη διάκριση των γραμματισμών είναι ανάμεσα στον κοινωνικό και το σχολικό. Στον κοινωνικό γραμματισμό εντάσσονται η ανάγνωση και κατανόηση μονοτροπικών και πολυτροπικών κειμένων ποικίλου, εξειδικευμένου και υψηλού, συχνά, βαθμού δυσκολίας, η παραγωγή κειμένων με τρόπο, ώστε να αξιοποιούνται τα κατάλληλα μέσα και να μεταφέρεται αποτελεσματικά το μήνυμα, οι επικοινωνιακές, λεκτικές και μη λεκτικές, συμπεριφορές, η χρήση των ΨΤ. Στον σχολικό γραμματισμό εντάσσονται τα είδη γραμματισμού που είναι απαραίτητα για να αποδώσουν οι μαθητές/μαθήτριες επιτυχώς στα μαθήματα που περιλαμβάνει το πρόγραμμα σπουδών. Εδώ ανήκουν παραδοσιακά είδη γραμματισμού, όπως η διδασκαλία ανάγνωσης και γραφής, η ανάπτυξη γνωσιακών δεξιοτήτων, όπως η καλλιέργεια της λογικής σκέψης, η κατανόηση γραμματικών κανόνων, η ικανότητα διαχείρισης αφηρημένων εννοιών και υποθετικών ερωτήσεων, η ανάπτυξη επικοινωνιακών και άλλων διανοητικών δεξιοτήτων αλλά και πιο σύγχρονα είδη γραμματισμού, όπως ο ψηφιακός γραμματισμός και οι απαιτήσεις της δια βίου εκπαίδευσης. Είναι εμφανές και κατανοητό ότι η αποτελεσματικότητα στην καλλιέργεια των ποικίλων τύπων σχολικού γραμματισμού προετοιμάζει για τους κοινωνικούς γραμματισμούς (το σχολείο μικρογραφία της κοινωνίας).

γραμματισμούς, όπως η αισθητική καλλιέργεια, το θέατρο, η απόδοση των κειμένων, η πολύ-επίπεδη ερμηνεία των κειμένων, η καλλιέργεια και ο εμπλουτισμός του προφορικού λόγου, η διαφοροποιημένη και διαβαθμισμένη χρήση της γλώσσας, οι Ψηφιακές Τεχνολογίες, η διαχείριση του υλικού, η κατανομή του χρόνου, η επιλεκτική ανάγνωση κ.ά.

4.2. Γενικοί στόχοι

Ο κάθε στόχος απορρέει αλλά και υπηρετεί έναν γενικό σκοπό, συνδέεται κάθετα με τους αντίστοιχους των προηγούμενων και των επόμενων τάξεων, έχει θεματικό και διαθεματικό χαρακτήρα και προσαρμόζεται κάθε φορά στα δεδομένα και τις ανάγκες των μαθητών/μαθητριών, της ύλης, της επιστήμης, των μέσων και των διδασκόντων. Ο κάθε γενικός σκοπός μπορεί να αναλυθεί σε περισσότερους του ενός γενικούς στόχους, όπως απεικονίζεται στον Πίνακα που ακολουθεί, νοούμενους ως «επιδιωκόμενες κατακτήσεις» των μαθητών/μαθητριών, εφόσον μεσολαβήσει η διδακτική και μαθησιακή διαδικασία.

4.3. Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα περιγράφουν την αλλαγή συμπεριφοράς που προσδοκούμε να εκδηλώσουν οι μαθητές/μαθήτριες είτε σε γνωστικό, είτε σε συναισθηματικό, είτε σε ψυχοκινητικό επίπεδο, ως αποτέλεσμα της προσφοράς και πρόσληψης του κειμένου. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα απορρέουν από τους γενικούς στόχους. Συνδέονται κάθετα με αντίστοιχα μαθησιακά αποτελέσματα των προηγούμενων και των επόμενων ενοτήτων, έχουν θεματικό και διαθεματικό χαρακτήρα και προσαρμόζονται κάθε φορά στα δεδομένα και τις ανάγκες των μαθητών/μαθητριών, της ύλης, της επιστήμης, των μέσων και των διδασκόντων. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της διδασκαλίας αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο στις Α΄ και Β΄ Γυμνασίου καταγράφονται στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος.

4.4. Ενδεικτικές δραστηριότητες

Οι ενδεικτικές δραστηριότητες που προτείνονται για τα αρχαιοελληνικά κείμενα από πρωτότυπο στις Α΄ και Β΄ Γυμνασίου καταγράφονται στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος, συνδέονται με συγκεκριμένα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, των οποίων την υλοποίηση υποστηρίζουν, και έχουν χαρακτήρα εφαρμοσμένο, εφόσον αποτελούν δράσεις που «δυνάμει» μπορούν να ανατεθούν στους/στις μαθητές/μαθήτριες.

Μία άλλη διάκριση των γραμματισμών είναι ανάμεσα σε λειτουργικό και σε κριτικό γραμματισμό. Λειτουργικός γραμματισμός λέγεται ο εφοδιασμός με όλα τα προσόντα που θεωρούνται απαραίτητα για τη διασφάλιση θέσης εργασίας. Κριτικός γραμματισμός λέγεται εκείνος που αποσκοπεί στην κριτική θέαση και προσέγγιση των κυρίαρχων γραμματισμών, ώστε ο/η αυριανός/αυριανή πολίτης να «κοιτάζει» κριτικά τα προβαλλόμενα και κυρίαρχα πρότυπα και μοντέλα γραμματισμών και να μην τα υιοθετεί είτε άκριτα είτε χωρίς να τα προσαρμόζει στην προσωπικότητά του, τις δυνατότητές του και τα όριά του.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ		Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
		ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
<p align="center">A. Ανθρωπογνωστικός σκοπός</p>	<p align="center">ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΕ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ</p>	<p>Οι μαθητές/μαθήτριες μέσω της γνωριμίας τους με το αρχαιοελληνικό κείμενο, να είναι σε θέση:</p> <p>i. να προσλαμβάνουν το κείμενο, να το κατανοούν και να εμβαθύνουν ερμηνευτικά σε αυτό μελετώντας το όχι ως «άψυχο» προϊόν αλλά ως απεικόνιση της δράσης, των συναισθημάτων και των σκέψεων των ανθρώπων (<i>Το κείμενο ως περιεχόμενο</i>),</p> <p>ii. να διαχειρίζονται σταδιακά το κείμενο ως πηγή διαχρονικής ανθρωπογνωστικής μελέτης και να αναδεικνύουν τυχόν επιβιώσεις παλαιότερων ιδεών και αντιλήψεων σε τομείς της σύγχρονης ανθρώπινης δράσης, όπως η καλλιτεχνική παραγωγή, οι πολιτειακοί θεσμοί, οι δομές και οι αρχές οργάνωσης των κοινωνιών (<i>Το κείμενο ως πεδίο συνάντησης αρχαίου και σύγχρονου κόσμου</i>).</p>
<p align="center">B. Πολιτιστικός σκοπός</p>	<p align="center">ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΕ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ</p>	<p>Οι μαθητές/μαθήτριες μέσω της γνωριμίας τους με το αρχαιοελληνικό κείμενο, να είναι σε θέση:</p> <p>i. να αναδεικνύουν τις σχέσεις του γραμματειακού είδους στο οποίο ανήκει το κείμενο με τον χωροχρόνο αναφοράς/παραγωγής του, να αιτιολογούν κειμενικά στοιχεία μορφής και περιεχομένου με βάση τον χωροχρόνο αυτό και, περαιτέρω, να ερμηνεύουν το κείμενο ενταγμένο στην εποχή συγγραφής/αναφοράς του (<i>Κείμενο και περικείμενο</i>),</p> <p>ii. να διακρίνουν βασικές εκφάνσεις του ελληνικού πολιτισμού, όπως αυτές αποτυπώνονται στο κείμενο, να καταγράφουν και να μελετούν τα χαρακτηριστικά τους και τον κοινωνικό τους ρόλο με τη βοήθεια κειμενικών και εξωκειμενικών πληροφοριών και να αναζητούν διαφοροποιήσεις στη διαχρονική εξέλιξη των πολιτιστικών στοιχείων που μελετούν, από την αρχαία στη σύγχρονη Ελλάδα (<i>Το κείμενο ως περιεχόμενο</i>),</p> <p>iii. να οικειοποιούνται, σταδιακά, με αφορμή και ζητούμενο τη μελέτη των κειμένων, γραμματισμούς συνδεδεμένους με τον σύγχρονο πολιτισμό, ελληνικό και παγκόσμιο, και απαραίτητους για τον/τη σημερινό/σημερινή πολίτη, όπως η επικοινωνιακή ικανότητα, η συνεργασία, η κριτική και αφαιρετική σκέψη, η χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών κ.ά. (<i>Το κείμενο ως πεδίο συνάντησης αρχαίου και σύγχρονου κόσμου</i>).</p>

<p>Γ. Ειδολογικός σκοπός</p>	<p>ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΕ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ</p>	<p>Οι μαθητές/μαθήτριες μέσω της γνωριμίας τους με το αρχαιοελληνικό κείμενο, να είναι σε θέση:</p> <p>i. να προσεγγίζουν το κείμενο ως προϊόν της εποχής του, να το μελετούν σε αλληλεπίδραση με το κοινωνικό πλαίσιο ένταξής του και να διαμορφώνονται σταδιακά ως κριτικοί αναγνώστες (<i>Κείμενο και περικείμενο</i>),</p> <p>ii. να μελετούν το κείμενο ως «πρόβλημα προς επίλυση» αναζητώντας τα κύρια στοιχεία δομής και περιεχομένου, να εμβαθύνουν στο κείμενο κατανοώντας τις σχέσεις αιτιακής και χρονικής ακολουθίας που συνδέουν τα στοιχεία δομής και περιεχομένου του και να αναδομούν το κείμενο ως αποτέλεσμα της ερμηνευτικής προσέγγισής του (Το κείμενο ως περιεχόμενο),</p> <p>iii. να προσεγγίζουν τη γλώσσα του κειμένου ως ένα «όχημα» μεταφοράς νοημάτων, να καλλιεργούν νοητικές διεργασίες επιδιώκοντας την ανάδειξη των σχέσεων μορφής και περιεχομένου του κειμένου και να διακρίνουν ποικίλες επικοινωνιακές ανάγκες στο πλαίσιο των οποίων η γλώσσα λειτουργεί διαφορετικά,</p> <p>iv. να οικειοποιούνται το αρχαίο κείμενο ως ένα «όλο» στοιχείων που υπερβαίνουν την αρχαιομάθεια, να καλλιεργούν βάσει του κειμένου πολυγραμματισμούς, όπως ο ψηφιακός, ο επικοινωνιακός και ο νοητικός, και σύγχρονες δεξιότητες, όπως η δημιουργική σκέψη και η συναισθηματική νοημοσύνη και να συνειδητοποιούν τη χρησιμότητα των γραμματισμών και δεξιοτήτων αυτών για την ανταπόκρισή τους στις ανάγκες της εποχής.</p>
<p>Δ. Γλωσσικός σκοπός</p>	<p>ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΕ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ</p>	<p>Οι μαθητές/μαθήτριες μέσω της γνωριμίας τους με το αρχαιοελληνικό κείμενο, να είναι σε θέση:</p> <p>i. να γνωρίζουν, να κατανοούν και να κατακτούν, σταδιακά και με δυναμικό τρόπο, τη μητρική τους γλώσσα ως ενιαίο, διαχρονικό τρόπο έκφρασης της ανθρώπινης δράσης και σκέψης (<i>Το κείμενο ως μορφή</i>),</p> <p>ii. να καλλιεργούν και να εμβαθύνουν σε πολυγραμματισμούς, ως μελλοντικοί ενεργοί πολίτες, προσλαμβάνοντας και μελετώντας ολιστικά την ελληνική γλώσσα (<i>Το κείμενο ως πεδίο συνάντησης αρχαίου και σύγχρονου κόσμου</i>).</p>

<p>Ε. Κοινωνικο-λειτουργικός σκοπός</p>	<p>ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΕ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ</p>	<p>Οι μαθητές/μαθήτριες μέσω της γνωριμίας τους με το αρχαιοελληνικό κείμενο, να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. να διαμορφώνουν σταδιακά, την ταυτότητά τους ως κριτικών αναγνωστών προσλαμβάνοντας το κείμενο σε αλληλεπίδραση με το περιβάλλον αναφοράς του (<i>Κείμενο και περικείμενο</i>), ii. να ασκούνται στην πολυτροπική και πολυεπίπεδη ερμηνεία του περιεχομένου του κειμένου (<i>Το κείμενο ως περιεχόμενο</i>), iii. να κατακτούν σταδιακά τη μητρική τους γλώσσα, ως μέσο επικοινωνίας και όχι ως σύνολο χρηστικών κανόνων και αρχών, ώστε να εξελίσσονται, σταδιακά, σε όλο και επαρκέστερους φυσικούς ομιλητές της (<i>Το κείμενο ως μορφή</i>), iv. να προσαρμόζονται και να εμβαθύνουν, με αφορμή το κείμενο, σε πολυγραμματισμούς, με τρόπο, ώστε να καλλιεργείται και να παγιώνεται στη συνείδησή τους ο επίκαιρος και σύγχρονος χαρακτήρας του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας (<i>Το κείμενο ως πεδίο συνάντησης αρχαίου και σύγχρονου κόσμου</i>).
--	--	---

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ – ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1. Διδακτική πλαισίωση – Σχεδιασμός

Κατά τη διδασκαλία πρωτότυπων αρχαιοελληνικών κειμένων στις Α΄ και Β΄ Γυμνασίου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα εξής, όπως απορρέουν από το Πρόγραμμα Σπουδών:

- Τα κείμενα **επιδιώκεται να ολοκληρωθούν** μέχρι τη λήξη του σχολικού έτους, προκειμένου να μην υπάρξουν εξελικτικά γνωστικά κενά.
- Οι **σκοποί και στόχοι** της διδασκαλίας του μαθήματος, όπως καταγράφονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού (σελ. 15-17), είναι **κατευθυντήριοι** για τη διδασκαλία του μαθήματος και **προτείνεται να υιοθετούνται** κατά τη διδακτική διαδικασία, ώστε να διασφαλίζεται, κατά το δυνατόν, η επίτευξη των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, όπως αυτά περιγράφονται στο Πρόγραμμα Σπουδών ως απορρέοντα από τους σκοπούς και στόχους. Ο/η φιλόλογος έχει την **ευχέρεια να προσαρμόζει** τις κατευθύνσεις του Προγράμματος Σπουδών μέσω των **δραστηριοτήτων** που ο/η ίδιος θα επιλέγει και θα αναθέτει στους/στις μαθητές/μαθήτριες με κριτήριο τη δυναμική της ομάδας και τις διαφοροποιήσεις της, τη θεματική ενότητα, τον εαυτό του και τις υλικότεχνικές δυνατότητες. Σε επίπεδο δραστηριοτήτων, το Πρόγραμμα Σπουδών μόνο προτείνει κάποιες ως ενδεικτικές και ο/η ίδιος/ίδια **ο/η φιλόλογος επιλέγει, συνδυάζει, παράγει, απορρίπτει, αποδέχεται** την/τις εκάστοτε κατάλληλη/λες.
- Το **κείμενο** προσεγγίζεται βάσει τεσσάρων κύριων θεματικών πεδίων, **ολιστικά**, και αποτελεί σταθερό δείκτη αναφοράς για τον/τη φιλόλογο και τον/τη μαθητή/-τρια (κειμενοκεντρικότητα).

Το **πρώτο** από αυτά είναι το **περικείμενό** του, ο χρόνος και ο χώρος παραγωγής του αλλά και αναφοράς της βιογραφίας.

Το **δεύτερο** είναι η **μορφή** του κειμένου. Αφορά στη γλώσσα του κειμένου, η οποία μέσω των κατάλληλων παραθεμάτων είναι δυνατόν να αναδείξει τον ενιαίο χαρακτήρα της γλώσσας μας.

Το **τρίτο** είναι το **περιεχόμενο** του κειμένου. Αφορά σε όλα τα πρόσωπα και την ηθογραφία τους, τις ιδέες, τις απόψεις, τα στοιχεία φυσιογνωμίας της εποχής των κειμένων, τα εκφραστικά μέσα, τη δομή του κειμένου, τη συνοχή και συνεκτικότητα που το χαρακτηρίζει, τις αφορμές για ερμηνεία εκ μέρους του/της μαθητή/μαθήτριας στην προσπάθεια της πρόσληψης και της οικειοποίησής του.

Το **τέταρτο** είναι η θεώρηση του κειμένου ως **πεδίου συνάντησης αρχαίου και σύγχρονου κόσμου**. Αφορά στην υποστήριξη και ανάδειξη του επίκαιρου και σύγχρονα λειτουργικού χαρακτήρα του κειμένου ως τρόπου καλλιέργειας ποικίλων γραμματισμών, αισθητικής, πολιτιστικής ταυτότητας, επικοινωνιακών δεξιοτήτων, νοητικών διεργασιών, διαμόρφωσης ατομικής και συλλογικής προσωπικής θεωρίας. Πρόκειται για σημαντική διάσταση μελέτης του αρχαιοελληνικού κειμένου, νέα στη σύλληψη και την εφαρμογή, η οποία θα συμβάλλει σταδιακά και συστηματικά στην **υπέρβαση της χρονικής απόστασης** ανάμεσα στον χρόνο παραγωγής του κειμένου και το παρόν του/της μαθητή/μαθήτριας. Κύρια επιδίωξη είναι να εξερευνώνται και να αναδεικνύονται όχι οι διαφοροποιήσεις αλλά οι συγκλίσεις της δράσης, των έργων, των απόψεων, των συναισθημάτων και των ιδεών των ανθρώπων προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης ενός/μίας ενεργού πολίτη του μέλλοντος.

- **Η ελληνική γλώσσα είναι ενιαία** και το μάθημα **υποστηρίζει τη διαμόρφωση επαρκών φυσικών ομιλητών της ελληνικής γλώσσας.**

Με αφετηρία την παραπάνω παραδοχή, το Πρόγραμμα Σπουδών αναδεικνύει τον ενιαίο χαρακτήρα της ελληνικής γλώσσας και προτείνει την αντιπαραβολική διδασκαλία της αρχαίας με τη νέα ελληνική, με αφετηρία τη νέα ελληνική. Η προτεινόμενη πορεία προσέγγισης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, λεξιλογικά, μορφολογικά και συντακτικά, είναι η ανίχνευση της κεκτημένης γνώσης του/της μαθητή/μαθήτριας σχετικά με το εκάστοτε προς διδασκαλία και μάθηση γλωσσικό φαινόμενο, από τα προηγούμενα χρόνια μαθητείας του/της, ώστε να διαπιστωθεί ο βαθμός κατάκτησης στοιχείων του γλωσσικού συστήματος. Η ήδη κεκτημένη γνώση, οικεία στον/στη μαθητή/μαθήτρια, χρησιμοποιείται ως εφαλτήριο για την αναλογική και επαγωγική προσέγγιση της αρχαίας ελληνικής, ώστε να μην θεωρείται από τα ελληνόπουλα «ξένη» γλώσσα. Η επιστροφή στη νέα ελληνική, αφού εντοπιστούν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις δύο μορφές, και αφού εξηγηθεί το εκάστοτε γλωσσικό φαινόμενο, κρίνεται βοηθητική, ώστε να υποστηριχθεί, επιπλέον, η συνειδητοποίηση του ενιαίου χαρακτήρα της ελληνικής γλώσσας.

➤ **Η επιλογή και ο συνδυασμός περισσότερων της μιας μεθόδου ή/και τεχνικής για τη διδασκαλία του μαθήματος, είναι η κύρια κατεύθυνση της μεθοδολογικής πλαισίωσης του μαθήματος.**

Το Πρόγραμμα Σπουδών δεν απορρίπτει καμία επιστημονική άποψη, ενώ, παράλληλα, δεν εξιδανικεύει καμία. Δεδομένων των ποικίλων χαρακτηριστικών και αναγκών των μαθητών/μαθητριών, των διαφορετικών κλίσεων και επιλογών τους, της πολύ-πολιτισμικής σύγχρονης κοινωνικής σύνθεσης, της ανάγκης για καλλιέργεια στους/στις μαθητές/μαθήτριες πλήθους δεξιοτήτων, οι οποίες θα υποστηρίξουν τους νέους γραμματισμούς, της απαίτησης για διδακτική και μαθησιακή εξισορρόπηση του «τι» της πληροφορίας, του «πώς» της κατάκτησής της και του «πού» της αξιοποίησής της, συμβατικά ή μετα-γνωστικά, και της προβληματικής γύρω από την επικαιροποίηση της διδακτικής και μαθησιακής προσέγγισης των αρχαιοελληνικών κειμένων, η μονομέρεια και η «αυθεντία» της μίας θέσης έναντι των άλλων κρίνεται ακατάλληλη. Ο/η εκπαιδευτικός δεν δεσμεύεται και δεν του/της επιβάλλεται κάποια άποψη. Του/της προτείνεται, όμως να συνθέσει, να συνδυάσει, να απορρίψει, να κρίνει, να διαμορφώσει, να εφαρμόσει, να δοκιμάσει και τελικά να επιλέξει εκείνα τα στοιχεία από καθεμία από τις επιστημονικές προτάσεις για τη διδασκαλία του μαθήματος που ταιριάζουν περισσότερο στους/στις μαθητές/μαθήτριες του, στον/στην ίδιο/ίδια, στο μάθημα και στις συνθήκες της σχολικής μονάδας. Ο/Η εκπαιδευτικός αναδεικνύεται σε ρυθμιστή της διδασκαλίας του αυτενεργώντας σε ένα ευρύ πλαίσιο καθοδήγησης και πλαισίωσής του.

➤ **Η παροχή πληροφορίας και η καλλιέργεια δεξιοτήτων προτείνεται να αλληλοσυμπληρώνονται δημιουργικά κατά τη διδασκαλία και μάθηση του μαθήματος, χωρίς ακύρωση της μιας έναντι της άλλης.** Η άσκηση των μαθητών/μαθητριών στους κανόνες μορφής και σύνταξης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας αποτελεί τμήμα του μαθήματος χωρίς αυτό να σημαίνει ότι πρέπει να παρέχεται στείρα χωρίς παράλληλη καλλιέργεια δεξιοτήτων, οι οποίες θα υποβοηθήσουν την παγίωση της πληροφορίας. Ανάλογα, η καλλιέργεια δεξιοτήτων στους/στις μαθητές/μαθήτριες δεν κρίνεται ως αποτελεσματική χωρίς την προϋπόθεση της πληροφορίας, εφόσον αυτό που καλούνται τις περισσότερες φορές να διαχειριστούν αποτελεσματικά οι μαθητές/μαθήτριες είναι η ίδια η πληροφορία, η οποία πρέπει να κατακτάται και να εδραιώνεται ως γνώση, ώστε να εξελίσσεται σε δεξιότητες.

- Η **ανάγνωση των κειμένων**, συνεχής ή διακοπτόμενη, θεωρείται σημαντική τεχνική διδασκαλίας και μάθησης καθώς εξοικειώνει τον/τη μαθητή/μαθήτρια με το κείμενο συμβάλλοντας στην επικοινωνία και τον διάλογο μαζί του. Για το πρωτότυπο κείμενο, πρόταση ανάγνωσης θα μπορούσε να είναι η «κατά σύνταξη» ανάγνωση, η οποία με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού συμβάλλει στην κατανόηση των νοημάτων και των σχέσεων που συνδέουν τις λέξεις. Συμπληρωματικά της αποτελεσματικότητας της ανάγνωσης, προτείνεται να δίνεται εξαρχής είτε μία αναγνωστική οδηγία προς τους/τις μαθητές/μαθήτριες, κοινή για το σύνολο των μαθητών/μαθητριών, είτε περισσότερες από μία, ανά ομάδες μαθητών/μαθητριών, ώστε η ανάγνωση να μην αποτελεί παθητική διαδικασία αλλά μέσο ανάδειξης των θεματικών αξόνων του κειμένου.
- Η **μετάφραση/απόδοση** των αρχαιοελληνικών κειμένων στη νέα ελληνική προτείνεται **να υποστηρίξει** τη μελέτη τους και **όχι να αποτελεί αυτοσκοπό** της διδασκαλίας. Η νεοελληνική απόδοση υποβοηθεί το έργο του/της εκπαιδευτικού και δεν πρέπει να αποτελεί άλλοτε εμπόδιο για την ερμηνεία των κειμένων και άλλοτε εξαρχής ζητούμενο κατά τρόπο, ώστε να δυσχεραίνεται ή να εμποδίζεται η προσέγγιση του περιεχομένου, στο όνομα μιας τεχνοκρατικής γλωσσικής απόδοσης, η οποία ούτε τα νοήματα αποδίδει ούτε τη βίωσή του επιτρέπει. Στο Γυμνάσιο, η μετάφραση/απόδοση των αρχαιοελληνικών κειμένων στη νέα ελληνική αναδεικνύεται από το Πρόγραμμα Σπουδών σε μια **γόνιμη, δημιουργική διαδικασία**, η οποία θα μας δείξει ότι ο/η μαθητής/μαθήτρια κατανόησε τα κύρια νοήματα του κειμένου σεβόμενος/σεβόμενη, παράλληλα, τα βασικά μορφολογικά και συντακτικά χαρακτηριστικά της γλώσσας.
- Τα κείμενα αντιμετωπίζονται **ολιστικά** και μελετώνται **κειμενοκεντρικά**. Η ολιστική προσέγγιση αφορά στην απαραίτητα ισομερή μελέτη και της μορφής και του περιεχομένου (γλώσσα και νοήματα). Η κειμενοκεντρική προσέγγιση αφορά στην άσκηση του/της μαθητή/μαθήτριας να κατανοεί το κείμενο με βάση τις πληροφορίες που δίνει το ίδιο το κείμενο και όχι με ό,τι ο αναγνώστης νομίζει, υποθέτει, ξέρει από αλλού ή άκουσε από άλλον.
- **Σύγχρονες τεχνικές διδασκαλίας και μάθησης**, όπως η **συνεργατική**, η **χρήση ψηφιακών μέσων**, η **διαθεματικότητα/διεπιστημονικότητα** αξιοποιούνται χωρίς να αποτελούν αυτοσκοπό. Αυτό σημαίνει ότι προτείνονται όταν και εφόσον ταιριάζουν με το κείμενο, τις συνθήκες, τις ανάγκες των μαθητών/μαθητριών και του/της εκπαιδευτικού, χωρίς να θεωρούμε απαραίτητη σε κάθε μάθημα τη χρήση τους και υιοθέτησή τους. Επιπλέον, τα κείμενα είναι καλό να μελετώνται με χρήση **παράλληλων κειμένων, πηγών, ψηφιακών μέσων, βιβλίων αναφοράς** (γραμματική, συντακτικό, λεξικό), **εποπτικού υλικού και ασκήσεων** που ακόμα και ο ίδιος/η ίδια ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να δημιουργήσει, ώστε η διδασκαλία να είναι **εμπλουτισμένη**.
- Η τριμερής πορεία «**όλο-μέρη-όλο**», η οποία απορρέει από την ερμηνευτική μέθοδο διδασκαλίας και μάθησης, ενδείκνυται προκειμένου να διασφαλίζουμε κάθε φορά, σε μεγάλο βαθμό, την πλήρη προσέγγιση των κειμένων. Με την έννοια του «όλου» μπορεί να θεωρηθεί στην έναρξη της διδασκαλίας η συνολική ανάγνωση του κειμένου και στην ολοκλήρωσή της η αποτίμηση της αξίας και σημασίας της ενότητας για το συνολικό έργο, η χρησιμότητα του/των φαινομένων που μελετήθηκαν ακόμα και η ανάδειξη των νέων στοιχείων που προσέφερε το εκάστοτε διδαχθέν κείμενο. Με την έννοια του μέρους εννοούμε είτε τους τομείς κειμενικής ανάλυσης (γλωσσική, πραγματική, αισθητική) είτε ακόμα και τις ενότητες των κειμένων (αν κρίνεται απαραίτητο να διακρίνονται). Η

προσέγγιση των κειμένων ολοκληρώνεται μετά την κειμενική **ανάλυση** με την **επεξεργασία**, την **κατανόηση** και τελικά την **ερμηνεία**.

- Τα κείμενα καλό είναι να εντάσσονται πάντοτε στο **χωροχρονικό πλαίσιο αναφοράς και παραγωγής τους**, ώστε να ερμηνεύονται με δόκιμα κριτήρια. Καλό είναι, εξάλλου, να προσεγγίζονται με το επιπλέον κριτήριο της ιδιαιτερότητας του γραμματειακού τους είδους, το οποίο υποχρεώνει αλλά και επιτρέπει στον/στη φιλόλογο να υιοθετεί διαφορετικές τεχνικές και να ιεραρχεί τη σημαντικότητα των κειμενικών χαρακτηριστικών.
- Χρήσιμο είναι να επιδιώκονται **οι συνδέσεις** των γλωσσικών φαινομένων, των ιδεών, απόψεων, δράσεων, συναισθημάτων και σκέψεων των προσώπων με **όσα βιώνουν ή/και γνωρίζουν οι μαθητές/μαθήτριες**, ώστε να τηρούνται οι αρχές επικαιρότητας και βιωματικότητας, οι οποίες, μεταξύ άλλων, θα αναδείξουν τη χρηστικότητα του μαθήματος σήμερα.
- Τα **βιβλία αναφοράς**, λεξικό, γραμματική και συντακτικό, θεωρούνται χρήσιμα για τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία και καλό είναι να χρησιμοποιούνται καθημερινά εντός της σχολικής αίθουσας και κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

2. Αξιολόγηση

2.1. Η φυσιογνωμία της αξιολόγησης

Η αξιολόγηση του/της μαθητή/μαθήτριας, ως πρακτική άρρηκτα συνδεδεμένη με την εκπαίδευση που αποβλέπει στην αποτίμηση της προσπάθειας του/της μαθητή/μαθήτριας για επίτευξη των μαθησιακών στόχων, έχει πολυπαραγοντικό χαρακτήρα, εφόσον βρίσκεται σε σχέση αλληλόδρασης με πλήθος παραγόντων, όπως ο/η εκπαιδευτικός, ο/η μαθητής/μαθήτρια, το εκάστοτε διδασκόμενο γνωστικό αντικείμενο και το εκάστοτε επιμέρους ιδιαίτερο πεδίο αυτού, το θεσμικό πλαίσιο, το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, και παράλληλα, οφείλει να υιοθετεί και να εφαρμόζει τις σχετικές επιστημονικές εξελίξεις. Με βάση την παραπάνω παραδοχή, το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στο Γυμνάσιο πλαισιώνει τη *διαδικασία της αξιολόγησης του/της μαθητή/μαθήτριας* λαμβάνοντας υπόψη του και θεωρώντας, σε *ευρεία θεώρηση*, ότι αυτή:

- έχει σαφώς **υποστηρικτικό χαρακτήρα** και δεν αποτελεί σκοπό, πολύ, δε, περισσότερο, αυτοσκοπό της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας,
- **αφορά και στον/στην εκπαιδευτικό**, εφόσον πρόκειται, μεταξύ άλλων, και για την προσπάθεια που γίνεται εκ μέρους του, στο πλαίσιο μιας *διαδικασίας αυτο-εκτίμησης*, να διαμορφώσει πλήρη, σαφή και πραγματική εικόνα για το αποτέλεσμα ανταπόκρισης του/της μαθητή/μαθήτριας στα εκάστοτε ζητούμενα, τα οποία ο/η ίδιος/α ο/η εκπαιδευτικός έχει παράσχει χρησιμοποιώντας ποικίλες τεχνικές, διάφορα μέσα και διαφοροποιημένες πρακτικές,
- καλό είναι να ιδωθεί από τον/την εκπαιδευτικό ως **ευκαιρία ανατροφοδότησης** του έργου του/της, ώστε να επανέλθει, να συμπληρώσει, να αναδείξει, να διορθώσει,
- **συνδέεται με όλα τα δομικά τμήματα του Προγράμματος Σπουδών** αλλά και με όλα τα στάδια διδασκαλίας και μάθησης, εφόσον επαναπροσδιορίζει τους σκοπούς και στόχους διδασκαλίας στο πλαίσιο ενός αναστοχασμού του/της εκπαιδευτικού και αλληλεπιδρά με τη μεθοδολογία της διδασκαλίας, την οποία υποστηρίζει αλλά και στην οποία προσαρμόζεται ανάλογα με το διδακτικό μοντέλο που έχει επιλέγει,

- σε σύγχρονη παιδαγωγική θεώρηση, παραπέμπει στην «αποποινικοποίηση» του λάθους του/της μαθητή/μαθήτριας αποδίδοντας στο λάθος μια θεμιτή φυσιογνωμία, ώστε από εκεί να ξεκινήσει η συμπλήρωση των «κενών» στη γνωστική αλυσίδα,
- για τον/την μαθητή/μαθήτρια είναι ένας τρόπος αυτο-προσδιορισμού και όχι τιμωρίας ή/και σύγκρισης με τα άλλα μέλη της ομάδας, εφόσον λειτουργεί για τον/την ίδιο/α και την οικογένειά του/της άλλοτε παρωθητικά, ως επιβράβευση, και άλλοτε αναπλασιωτικά, ως δείκτης απόκλισης από το ζητούμενο, και σε επίπεδο συγχρονίας αλλά και σε επίπεδο λήψης μελλοντικών αποφάσεων ενδεχόμενης επαγγελματικής επιλογής,
- δεν ωφελεί να λειτουργεί ως πεδίο ιδεολογικής αντιπαράθεσης και επίδειξης ισχύος μιας θεώρησης έναντι μιας άλλης αλλά, για να είναι αποτελεσματική, καλό είναι να υιοθετεί, με έναν τρόπο επιλεκτικό και συνδυαστικό, ανά περίπτωση, όλες τις προτάσεις, όλους τους τρόπους και όλες τις τεχνικές σε ένα πλαίσιο παιδαγωγικής τεκμηρίωσης, σεβασμού της επιστημονικότητας του γνωστικού αντικειμένου και με κριτήριο την εξέλιξη του/της μαθητή/μαθήτριας και την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας και της μάθησης.

2.2. Η αξιολόγηση στο πλαίσιο της διδασκαλίας των αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τη διδασκαλία των αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο, οι κατευθύνσεις για την αξιολόγηση του/της μαθητή/μαθήτριας επιδιώκουν:

- την προσαρμογή της διαδικασίας στα στοιχεία ταυτότητας και φυσιογνωμίας του μαθήματος, τα οποία, με τη σειρά τους, υπαγορεύουν την ανάγκη υιοθέτησης και εφαρμογής ποικίλων τεχνικών αξιολόγησης καθώς το εκάστοτε μελετώμενο κείμενο, ανήκει σε ποικίλα γραμματειακά είδη διαφόρων χρονικών περιόδων, είναι κράμα μορφής και περιεχομένου, μπορεί να αναγνωσθεί με πολλούς τρόπους, επιδέχεται και ελεγχόμενης προσωπικής ερμηνείας, ακολουθεί τυποποιημένους κανόνες και, παράλληλα, υπερβαίνει τα συμβατικά όρια της μορφολογίας και σύνταξης, προσεγγίζεται συγχρονικά και διαχρονικά και παρήχθη σε διαφορετικό χωροχρονικό πλαίσιο από εκείνο της μελέτης του,
- την τήρηση των αρχών διασφάλισης, κατά το δυνατόν, των αποτελεσμάτων της διαδικασίας, ώστε αυτή να είναι έγκυρη (να αξιολογείται, κάθε φορά, στην ολότητά της η ύλη που έχει διδαχθεί χωρίς περικοπές αλλά και χωρίς εκτός αυτής ζητούμενα), αξιόπιστη (να ανακαλείται το ίδιο επιτυχώς η όποια ζητούμενη προηγούμενη πληροφορία, σε παρόμοιες συνθήκες, ώστε το αποτέλεσμα της αξιολόγησης να είναι κάθε φορά το ίδιο με λογικές, μη ανατρεπτικές αποκλίσεις), αντικειμενική (να διενεργείται βάσει σαφών κριτηρίων, ώστε το αποτέλεσμα να είναι πραγματικό) και πρακτική (να διεξάγεται εύκολα και εύχρηστα),
- την πλήρη εναρμόνιση με τους γενικούς σκοπούς διδασκαλίας του μαθήματος (Ανθρωπογνωστικός, Πολιτιστικός, Ειδολογικός, Γλωσσικός, Κοινωνικο-λειτουργικός), ώστε να ανιχνεύονται και να αξιολογούνται όλες οι παραπάνω επιδιώξεις,
- την ευαισθητοποίηση στην αξιολόγηση, με την έννοια της ανίχνευσης και αποτύπωσης του βαθμού επιτυχούς επίτευξης, σύγχρονων απαιτήσεων από τη διδασκαλία και μάθηση των αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο, όπως η υλοποίηση του κοινωνικο-λειτουργικού σκοπού μέσω καλλιέργειας γραμματισμών και δεξιοτήτων που περιλαμβάνουν, ενδεικτικά, τη σύγκριση, την περίληψη, την παρατήρηση, την εξήγηση, τη διατύπωση κρίσεων, αναλύσεων και αποτιμήσεων, τη δημιουργικότητα, τη συλλογή και

οργάνωση δεδομένων, τη διατύπωση υποθέσεων, την εφαρμογή κεκτημένων κανόνων και αρχών σε νέες καταστάσεις, την ανάληψη διερευνητικών εργασιών, τη διατύπωση παραγωγικών και επαγωγικών συλλογισμών, την υιοθέτηση συνεργατικών τεχνικών, την αποτελεσματική επικοινωνία σε ποικίλα και διαφορετικά περιβάλλοντα, την ανάγνωση και παραγωγή μονοτροπικών και πολυτροπικών κειμένων, την καλλιέργεια και τον εμπλουτισμό του προφορικού λόγου, τη διαφοροποιημένη και διαβαθμισμένη χρήση της γλώσσας, τη διαχείριση του υλικού, την κατανομή του χρόνου, τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών, τη διαθεματική/διεπιστημονική διερεύνηση του εκάστοτε προς «επίλυση προβλήματος», την πρόσληψη και αξιοποίηση ποικίλων μορφών και ειδών τέχνης κ.ά.,

➤ την *συν-αξιοποίηση*, περισσότερο ή λιγότερο, και ανάλογα με την εκάστοτε διδασκόμενη θεματική ενότητα, *παραδοσιακών και σύγχρονων* αρχών, κατευθύνσεων και τεχνικών, όπως, ενδεικτικά, είναι η αρχική/διαγνωστική αξιολόγηση, η ποσοτική και ποιοτική αποτίμηση της προσπάθειας του/της μαθητή/μαθήτριας και της επίτευξης των διδακτικών και μαθησιακών σκοπών και στόχων και ως συνεχής/διαμορφωτική και ως τελική/συνολική διαδικασία, η θεώρηση του/της μαθητή/μαθήτριας ως μιας προσωπικότητας ενιαίας (γνωστικά, συναισθηματικά, ψυχοκινητικά), οι προφορικές, ανοιχτού και κλειστού τύπου, ερωτήσεις, η ανάθεση εργασιών, η αυτο-αξιολόγηση του/της μαθητή/μαθήτριας και η ετερο-αξιολόγησή του/της από τους ομοτίμους του/της, οι θεματικές και διαθεματικές εργασίες, τα σχέδια δράσης, οι συνεργατικές τεχνικές κ.ά.

2.3. Καινοτόμες προτάσεις αξιολόγησης στο πλαίσιο της διδασκαλίας των αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο

Οι καινοτόμες προτάσεις για την αξιολόγηση του/της μαθητή/μαθήτριας στο πλαίσιο της διδασκαλίας και μάθησης των αρχαιοελληνικών κειμένων από πρωτότυπο αφορούν:

➤ Στην αξιοποίηση των κατευθύνσεων της «*αυθεντικής αξιολόγησης*» του/της μαθητή/μαθήτριας αλλά και της αξιολόγησης της «*διαδικασίας εκτέλεσης έργου*» εκ μέρους του/της μαθητή/μαθήτριας. Αυτές οι έννοιες παραπέμπουν σε σύγχρονους τύπους αξιολόγησης των μαθητών/μαθητριών, οι οποίοι αίρουν τη θεώρηση του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας ως γνώσης στείρας και μη εμφανώς χρηστικής για τον/τη σημερινό/σημερινή μαθητή/μαθήτρια, εφόσον, επιπλέον της οικειοποίησης με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, επιδιώκεται, με αφορμή το κείμενο, η διαρκής συσχέτιση με το παρόν και η εκκίνηση από την πραγματικότητα του/της μαθητή/μαθήτριας προς τη γνωριμία με το αρχαίο κείμενο. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο αξιολόγησης αποτιμώνται τόσο οι γνώσεις όσο και η ικανότητα του/της μαθητή/μαθήτριας να τις ανασύρει και να τις χρησιμοποιεί σε αυθεντικές καταστάσεις, με κύρια ζητούμενα:

- την επιλογή ασκήσεων και εργασιών, οι οποίες καλλιεργούν έναν κριτικό και δημιουργικό τρόπο σκέψης, ώστε ο/η μαθητής/μαθήτρια να δείχνει ότι μπορεί να χρησιμοποιήσει τις γνώσεις που απέκτησε στο σχολείο, για να αντιμετωπίσει αυθεντικές καταστάσεις της καθημερινότητάς του,
- την υπέρβαση της απλής καταγραφής και παρουσίασης της πληροφορίας,
- την παρότρυνση του/της μαθητή/μαθήτριας να αναζητεί τις αιτιακές σχέσεις των δεδομένων, τη διατύπωση συμπερασμάτων, την υποθετική σκέψη, την ερμηνευτική προσέγγιση,

- την ενασχόληση όχι μόνο με το αποτέλεσμα της προσπάθειας του/της μαθητή/μαθήτριας αλλά και με τη διαδικασία που αυτός/αυτή ακολούθησε,
 - την ανάδειξη όχι μόνο του «τι ξέρει» ο/η μαθητής/μαθήτρια αλλά και «τι μπορεί να κάνει».
- Στις δημιουργικές εργασίες, οι οποίες:
- δεν επαναλαμβάνονται με συχνότητα που μπορεί να τις μετατρέψει σε τυπική διαδικασία,
 - είναι εκτός σχολικού εγχειριδίου, ώστε ο/η μαθητής/μαθήτρια να μην μπορεί από διάφορα βοηθήματα να βρει έτοιμες, προκατασκευασμένες και πανομοιότυπες απαντήσεις,
 - δεν απαιτούν απλή και μηχανική αναπαραγωγή των πληροφοριών του κειμένου, αλλά επιδιώκουν να ωθήσουν τον/την μαθητή/μαθήτρια σε περαιτέρω σκέψη, σύγκριση, πρόταση,
 - προκαλούν την έρευνα του/της μαθητή/μαθήτριας ή/και την παρουσίαση της εργασίας σε ομάδες των δύο τουλάχιστον,
 - συχνά έχουν αντίστροφο της συμβατικής εργασίας μορφή και τρόπο επεξεργασίας (για παράδειγμα, δίνω προτάσεις με λάθη για να τα διορθώσουν τα παιδιά, αντί να τους ζητήσω να γράψουν σωστά έναν τύπο).

2.4. Τύποι αξιολόγησης για τα αρχαιοελληνικά κείμενα από πρωτότυπο (Α' και Β' Γυμνασίου)

Οι κύριες τεχνικές αξιολόγησης του/της μαθητή/μαθήτριας, οι οποίες προτείνονται, είτε ως αρχική, είτε ως συνεχής είτε ως τελική αξιολόγηση, από το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στο Γυμνάσιο, είναι οι πολλαπλοί και ποικίλοι τύποι ασκήσεων διαβαθμισμένης δυσκολίας, ο φάκελος επιτευγμάτων μαθητή/μαθήτριας (portfolio), έντυπος ή ηλεκτρονικός (e-portfolio), οι κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων (Ρουμπρικές), οι εννοιολογικοί χάρτες, το φύλλο εργασίας, οι διαθεματικές εργασίες, το σχέδιο δράσης (project).

2.4.1. Ποικίλοι τύποι ασκήσεων διαβαθμισμένης δυσκολίας

Εδώ περιλαμβάνονται ποικίλοι τύποι ασκήσεων που ενδείκνυνται και για τις δύο τάξεις του Γυμνασίου:

- **Σύγκρισης:**
 - α) «Να συγκρίνετε τον τρόπο σχηματισμού των ουσιαστικών της γ' κλίσης με τον τρόπο σχηματισμού των αντωνυμιών «τίς» (ερωτηματική αντωνυμία), «τίς» (αόριστη αντωνυμία) και «ὅστις» (αναφορική αντωνυμία). Να καταγράψετε τις παρατηρήσεις σας».
 - β) «Να συγκρίνετε όσα γνωρίζετε για το κατηγορούμενο στη νέα ελληνική με όσα μαθαίνετε για το κατηγορούμενο στην αρχαία ελληνική και να καταγράψετε τις παρατηρήσεις σας».
- **Περίληψης:**
 - α) «Να καταγράψετε περιληπτικά σε μια παράγραφο 100 λέξεων τα συμπεράσματά σας σχετικά με τις επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις στην αρχαία και τη νέα ελληνική».
 - β) «Να καταγράψετε περιληπτικά σε λίγες σειρές και να ανακοινώσετε προφορικά στην τάξη όσα έχετε μάθει για το ρήμα στην Α' Γυμνασίου».
- **Παρατήρησης:**
 - α) «Να «παρακολουθήσετε» τον τρόπο σχηματισμού της Προστακτικής Ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων σε όλους τους χρόνους συγκρίνοντας με τη νέα ελληνική και να καταγράψετε τις παρατηρήσεις σας σε σχετικό πίνακα».
 - β) «Να παρατηρήσετε προσεκτικά την κλίση της δεικτικής αντωνυμίας οὗτος, αὕτη, τοῦτο. Τι σας θυμίζει σε σχέση με τη νέα ελληνική;».
- **Εξήγησης:**
 - α) «Να προσπαθήσετε να εξηγήσετε γιατί, κατά τη γνώμη σας, οι πρωταγωνιστές του κειμένου που επεξεργαστήκαμε έδρασαν με τον τρόπο που περιγράφεται στο κείμενο».
- **Συλλογής και οργάνωσης δεδομένων:**
 - α) «Να συγκεντρώσετε με εκκίνηση το κείμενο που επεξεργαζόμαστε στοιχεία για τον ρόλο των μετοχών σε ένα αρχαίο κείμενο, να ερευνήσετε για τον ίδιο ρόλο στη νέα ελληνική και να οργανώσετε τα δεδομένα σας σε σχετικό πίνακα».
 - β) «Να ερευνήσετε σε σώματα κειμένων της αρχαίας ελληνικής και να συγκεντρώσετε απαρέμφατα. Να τα κατατάξετε σε πίνακα ανάλογα με το ρήμα από το οποίο εξαρτώνται».
- **Διατύπωσης υποθέσεων:**

«Αν βάζαμε όλα τα ουσιαστικά του κειμένου σε ονομαστική πτώση ενικού αριθμού και διαβάσαμε το κείμενο, θα βγάzaμε νόημα; Ναι ή όχι και γιατί;»
- **Εφαρμογής κανόνων και αρχών σε νέες καταστάσεις:**

α) «Έχοντας διδαχθεί τα σχετικά με τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς ποιες επιρρηματικές έννοιες θεωρείτε ότι μπορούν να εκφράζουν οι επιρρηματικές μετοχές;».

β) «Τώρα που γνωρίσατε τα ουσιαστικά β' κλίσης, να επιχειρήσετε να κλίνετε ένα επίθετο που στο αρσενικό και στο ουδέτερο φαίνεται να τους μοιάζει».

- **Ανάληψης διερευνητικών εργασιών:**

«Να ερευνήσετε στο διαδίκτυο και σε σώματα κειμένων της αρχαίας ελληνικής για κείμενα που ανήκουν στο ίδιο κειμενικό είδος με το κείμενο το οποίο εξεργαστήκαμε. Να επιλέξετε 5 από αυτά και να καταγράψετε στοιχεία που αφορούν τους συγγραφείς και τα ίδια τα κείμενα (πληροφορίες)».

- **Διατύπωσης παραγωγικών και επαγωγικών συλλογισμών:**

α) «Με εκκίνηση το κείμενο και ερευνώντας σε σώματα κειμένων της αρχαίας ελληνικής (σε νεοελληνική απόδοση) να καταλήξετε σε δικά σας συμπεράσματα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο αποδίδεται η ευκτική στη νέα ελληνική».

β) «Να ερευνήσετε σε σώματα κειμένων της αρχαίας ελληνικής για παραδείγματα ρημάτων με αύξηση και να επιχειρήσετε να διατυπώσετε τους πρώτους «κανόνες» για τον τρόπο που αυτή σχηματίζεται με βάση τις παρατηρήσεις σας».

- **Διόρθωσης του λάθους:**

α) «Στην παρακάτω πρόταση υπάρχει ένα πολύ συνηθισμένο λάθος που κάνουμε στη νέα ελληνική. Να το εντοπίσετε και να το διορθώσετε αιτιολογώντας την επιλογή σας με βάση τις Γραμματικές της Νέας Ελληνικής και της Αρχαίας Ελληνικής: *Το κανάλι επέλεξε να μην προβάλλει αυτή την ταινία για δεύτερη φορά παρά τις εξαιρετικές κριτικές.*

β) «Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το λάθος δικαιολογώντας την απάντησή σας με βάση όσα γνωρίζετε για τις προσωπικές αντωνυμίες και τη συμφωνία ρήματος και υποκειμένου: *Ήμεϊς λέγετε*».

- **Συμπλήρωσης κενών:**

«Να συμπληρώσετε τα κενά με τα αντικείμενα του ρήματος στην κατάλληλη πτώση:

..... ό πατήρ έδωκε (έγώ, ό ίππος).

Ποια θα ήταν η σύνταξη της πρότασης ως προς τα αντικείμενα του ρήματος στα νέα ελληνικά;».

2.4.2. Φάκελος επιτευγμάτων μαθητή/μαθήτριας (portfolio), έντυπος ή ηλεκτρονικός (e-portfolio)

Πρόκειται για έναν σύγχρονο τρόπο, αυθεντικής αξιολόγησης του/της μαθητή/μαθήτριας αλλά και αξιολόγησής του/της βάσει της διαδικασίας εκτέλεσης έργου, ο οποίος υιοθετεί ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια καθώς ο/η μαθητής/μαθήτρια καλείται να συγκεντρώσει οτιδήποτε απεικονίζει την προσπάθεια, την πρόοδο, τις σκέψεις, τις απόψεις, τα επιτεύγματά του/της αναφορικά με το μάθημα (εργασίες, φύλλα εργασίας, ερωτηματολόγια, διερευνητικές εργασίες, εικαστικό υλικό, ηλεκτρονικές πηγές, αναστοχασμοί, ημερολόγιο δραστηριοτήτων κ.ά.).

Ο φάκελος επιτευγμάτων του/της μαθητή/μαθήτριας λειτουργεί ως κίνητρο μάθησης και συμμετοχής του/της μαθητή/μαθήτριας και, ειδικότερα με ζητούμενο την αξιολόγηση, είναι ένα μέσο: α) αυτο-αξιολόγησης, εφόσον ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να παρακολουθεί, να τροποποιεί, να βελτιώνει, να διευρύνει, να κρίνει και το είδος και τα μέσα και τον χρόνο και το/τα αποτέλεσμα/αποτελέσματα της ενασχόλησής του/της με το μάθημα, β) ετερο-αξιολόγησης, εφόσον το υλικό του φακέλου διαμοιραστεί στα μέλη της ομάδας, νοούμενης

είτε ως το σύνολο της σχολικής τάξης είτε ως μικρότερης ομάδας εργασίας, τα οποία και θα μπορούν να διατυπώσουν κρίσεις και τοποθετήσεις επί του σχετικού, εκάστοτε υλικού, γ) καλλιέργειας σύγχρονων γραμματισμών, και άρα ποιοτικής αξιολόγησης, όπως μεταγνωστικού τύπου δεξιότητες (για παράδειγμα, η έρευνα υλικού και η διαχείρισή του και η διαχείριση χρόνου), η συνεργασία, η επικοινωνία, οι ψηφιακοί γραμματισμοί, εφόσον ο/η μαθητής/μαθήτρια οφείλει να συμπληρώσει τον εκάστοτε φάκελο και, άρα, να δραστηριοποιηθεί και δ) συνεχούς ποιοτικής αλλά και τελικής ποσοτικής αποτίμησης, εκ μέρους του/της εκπαιδευτικού, της συμμετοχής και ανταπόκρισης του/της μαθητή/μαθήτριας στους επιδιωκόμενους σκοπούς και στόχους του μαθήματος, εφόσον ο φάκελος επιτευγμάτων του/της μαθητή/μαθήτριας αποτελεί τόπο αλληλόδρασης του/της εκπαιδευτικού με τον μαθητή/μαθήτρια.

Το portfolio του/της μαθητή/μαθήτριας μπορεί να έχει και ηλεκτρονική μορφή (e-portfolio), η οποία επιτρέπει μέσω της ψηφιοποίησης, της διασύνδεσης και του διαμοιρασμού την επιλογή, την επεξεργασία και τροποποίηση/μετασχηματισμό του υλικού, ενώ διευκολύνει, χρονικά και διαδικαστικά, και την ανατροφοδότηση που δέχεται ο/η μαθητής/μαθήτρια από τον/την εκπαιδευτικό, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, και από όποιον/όποια άλλον/άλλη ο ίδιος επιθυμεί. Ο ηλεκτρονικός φάκελος επιτευγμάτων του/της μαθητή/μαθήτριας συμβάλλει περαιτέρω στην εξοικείωση με την τεχνολογία, προάγει τη μαθητοκεντρική διδασκαλία και μάθηση, αναδεικνύει τη διαρκή ανατροφοδότηση ενισχύοντας την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία, τη διαδικασία ανταλλαγής απόψεων, ώστε να βελτιώνεται συνεχώς το προφίλ του/της μαθητή/μαθήτριας που δημιουργεί το portfolio, πετυχαίνει καλύτερη οπτικοποίηση της πληροφορίας και των εν γένει παραγόμενων προϊόντων μέσω της αξιοποίησης των ψηφιακών αντικειμένων, επικαιροποιείται εύκολα, όταν μεταβάλλονται οι ανάγκες, είναι εύχρηστος στη διαχείριση, εφόσον το περιεχόμενό του οργανώνεται, αποθηκεύεται και είναι προσβάσιμο ανεξάρτητα από τον χώρο και τον χρόνο, το κόστος του είναι μηδενικό ή ελάχιστο, μπορεί να δημιουργηθεί, σε οποιονδήποτε ιστοχώρο, όπως τα ιστολόγια (Blogs), οποιαδήποτε υπηρεσία επιτρέπει διαμοιρασμό κειμένων και συνδιαμόρφωση (Google Drive), τα κοινωνικά δίκτυα (Facebook και Linkedin), τα συστήματα διαχείρισης περιεχομένου (Content Management Systems,) που επιτρέπουν στον χρήστη να διαχειρίζεται το δικτυακό του περιεχόμενο, όπως κείμενα, εικόνες, πίνακες κ.λπ., με εύκολο τρόπο, πολλές εφαρμογές διαμοιρασμού φωτογραφιών (π.χ. Photobucket) και video, όπως το Vimeo.

Παράδειγμα διδακτικής αξιοποίησης του portfolio στα αρχαία από πρωτότυπο είναι η σταδιακή δημιουργία ενός φακέλου επιτευγμάτων του/της μαθητή/μαθήτριας για τη διδασκαλία της απόδοσης στη νέα ελληνική στην Α΄ ή τη Β΄ Γυμνασίου, ο οποίος μπορεί να περιλαμβάνει στην τελική του έκδοση, μεταξύ άλλων:

- Σύντομη αυτο-παρουσίαση του/της μαθητή/μαθήτριας τόσο από άποψη βιογραφικών στοιχείων όσο και από άποψη προσδοκιών του/της και προτιμήσεων σχετικά με τα είδη των κειμένων που προτείνονται για τα Αρχαία από Πρωτότυπο.
- Επιδιώξεις του φακέλου επιτευγμάτων (Ενδεικτικά - Σκοπός: η ολοένα και μεγαλύτερη εξοικείωση του/της μαθητή/μαθήτριας με τη διαδικασία της απόδοσης ενός κειμένου σε πρωτότυπο στη νέα ελληνική. Στόχοι: η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις ομοιότητες ή/και τις διαφορές μεταξύ αρχαίας και νέας ελληνικής, η σύγκριση της απόδοσης του/της

- μαθητή/μαθήτριας με αποδόσεις έγκριτων μελετητών, η εξάσκηση σε διαρκείς αναθεωρήσεις της απόδοσης με αξιοποίηση λεξικών και άλλων βιβλίων αναφοράς)
- Συγκέντρωση κειμένων του ίδιου κειμενικού είδους από τον/τη μαθητή/μαθήτρια (με βάση τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντά του π.χ. ιστορικά κείμενα) και προσπάθεια απόδοσής τους.
 - Συλλογή εικόνων (πίνακες, αρχαία αγγεία) και πληροφοριών σχετικά με τον πρωταγωνιστή/πρωταγωνίστρια του υπό απόδοση κειμένου.
 - Συλλογή διαδικτυακών συνδέσμων σχετικών με τα κείμενα που έχει επιλέξει ο/η μαθητής/μαθήτρια.
 - Ηλεκτρονικές ρουμπρίκες ή κουίζ που ανατίθενται από τον/την εκπαιδευτικό ή δημιουργούνται από τον/τη μαθητή/μαθήτρια στο πλαίσιο αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης (διαμοιράζονται ηλεκτρονικά στους/στις υπόλοιπους/υπόλοιπες μαθητές/μαθήτριες).
 - Δημιουργία πολυμεσικού υλικού (παρουσιάσεις, βίντεο, εννοιολογικοί χάρτες) από τον/τη μαθητή/μαθήτρια σχετικά με τα υπό απόδοση κείμενα.
 - Αποτελέσματα δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής σχετικών με τα υπό απόδοση κείμενα.
 - Ημερολόγιο αναστοχασμού για την πορεία δημιουργίας του φακέλου επιτευγμάτων (δυσκολίες, ευκολίες, όρια, προοπτικές).
 - Αποτίμηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων από τον/την εκπαιδευτικό, από τον/την ίδιο/ίδια τον/τη μαθητή/μαθήτρια και σε επόμενο στάδιο και από τους/τις συμμαθητές/συμμαθήτριές του/της.

2.4.3. Κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων (Ρουμπρίκες)

Οι κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων ή αλλιώς ρουμπρίκες αξιολόγησης θεωρούνται ένα αξιόπιστο εργαλείο ποιοτικής κυρίως αποτίμησης της προσπάθειας του/της μαθητή/μαθήτριας να ανταποκριθεί στην επίτευξη των διδακτικών και μαθησιακών σκοπών και στόχων του διδασκόμενου μαθήματος. Είναι ένα εργαλείο, το οποίο διαμορφώνει ο ίδιος ο/η εκπαιδευτικός λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά του μαθήματος, τις απαιτήσεις του θεσμικού πλαισίου αλλά και τις δυνατότητες των μαθητών/μαθητριών και θεωρείται ευέλικτο, εφόσον μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από τον/την εκπαιδευτικό για τον/τη μαθητή/μαθήτρια και από τον/τη μαθητή/μαθήτρια στο πλαίσιο και της αυτο- και της ετερο-αξιολόγησής του/της, και αποτελεσματικό κυρίως επειδή:

- ✓ Προσαρμόζεται στις ανάγκες και τις δυνατότητες της σχολικής τάξης.
- ✓ Έχει έντονα παιδαγωγικό χαρακτήρα, εφόσον οι μαθητές/μαθήτριες δεν ενημερώνονται για τις αποτυχίες τους αλλά για την πρόδοό τους,
- ✓ Είναι μαθητοκεντρικό, εφόσον οι μαθητές/μαθήτριες δεν βαθμολογούνται αλλά κατατάσσονται σε επίπεδα και μπορούν να δουν τις αδυναμίες τους αλλά και τις δυνατότητές τους.
- ✓ Έχει δυναμικό χαρακτήρα, εφόσον τροποποιώντας τα εκάστοτε κριτήρια-ζητούμενα επικαιροποιείται.
- ✓ Απεικονίζει «δυνάμει» ένα σύνολο στοιχείων περισσότερο ή λιγότερο ενδεικτικών για το μαθησιακό αποτέλεσμα και μάλιστα στον άξονα της χρονικής εξέλιξης της διαδικασίας και όχι σε μεμονωμένα σημεία αυτής.

Η μορφή της ρουμπρίκας είναι ένας πίνακας, ο οποίος σε κάθετη στήλη περιλαμβάνει τα κριτήρια που θέτει ο/η εκπαιδευτικός κάθε φορά, τα ζητούμενα, με άλλα λόγια, ώστε να θεωρηθεί ολοκληρωμένη η προσέγγιση της εκάστοτε διδασκόμενης θεματικής και, άρα, αποτελεσματική η διδακτική και μαθησιακή διαδικασία (τι πρέπει να ξέρει ο/η μαθητής/μαθήτρια για το ειδικό απαρέμφατο;), και σε οριζόντια στήλη περιλαμβάνει τα επίπεδα απόδοσης του/της μαθητή/μαθήτριας σε κάθε ένα από τα κριτήρια της κάθετης στήλης, τα οποία συνήθως είναι τρία ή πέντε και περιγράφουν τον βαθμό ανταπόκρισης του/της μαθητή/μαθήτριας στο κάθε κριτήριο (πόσο επιτυχώς ανταποκρίθηκε ο/η μαθητής/μαθήτρια σε καθένα από τα ζητούμενα;).

Η κατασκευή της ρουμπρίκας μπορεί να υποστηριχθεί από τις ψηφιακές τεχνολογίες μέσω googleforms, μέσω εργαλείων των προγραμμάτων επεξεργασίας κειμένου και των λογιστικών φύλλων αλλά και μέσω εξειδικευμένων ηλεκτρονικών εφαρμογών, όπως η δωρεάν πλατφόρμα rubistar.

Παραδείγματα διδακτικής αξιοποίησης των κλιμάκων διαβαθμισμένων κριτηρίων στο Ανθολόγιο:

Το ειδικό απαρέμφατο (είτε για αξιολόγηση από τον/την εκπαιδευτικό είτε για αυτοαξιολόγηση)

Αντικείμενο αξιολόγησης: το αν κατέκτησε ο/η μαθητής/μαθήτρια βασικές γνώσεις για το πώς μεταφράζεται/αντιστοιχίζεται το ειδικό απαρέμφατο των α.ε. στα ν.ε. κ.λπ.

Κριτήρια	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Αξιολογώ τον/την μαθητή/μαθήτρια με κριτήριο το σε ποιο βαθμό γνωρίζει βασικά στοιχεία για το ειδικό απαρέμφατο: α) το ότι μεταφράζεται με τις λέξεις «ότι» και «πώς», β) το ότι εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν «γνωρίζω», «λέω» κ.λπ., γ) το ότι έχει άρνηση ού, δ) το ότι μπορεί να είναι αντικείμενο σε προσωπικά ρήματα ή υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια δεν γνωρίζει τίποτα από τα παραπάνω για το ειδικό απαρέμφατο.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια γνωρίζει ότι μεταφράζεται με τις λέξεις «ότι» και «πώς».	Ο/η μαθητής/μαθήτρια γνωρίζει α) ότι μεταφράζεται με τις λέξεις «ότι» και «πώς» και β) το ότι εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν «γνωρίζω», «λέω» κ.λπ.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια γνωρίζει α) το ότι μεταφράζεται με τις λέξεις «ότι» και «πώς», β) το ότι εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν «γνωρίζω», «λέω» κ.λπ. και γ) το ότι έχει άρνηση ού.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια γνωρίζει α) το ότι μεταφράζεται με τις λέξεις «ότι» και «πώς», β) το ότι εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν «γνωρίζω», «λέω» κ.λπ. γ) το ότι έχει άρνηση ού και δ) το ότι μπορεί να είναι αντικείμενο σε προσωπικά ρήματα ή υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις.

2.4.4. Εννοιολογικοί χάρτες

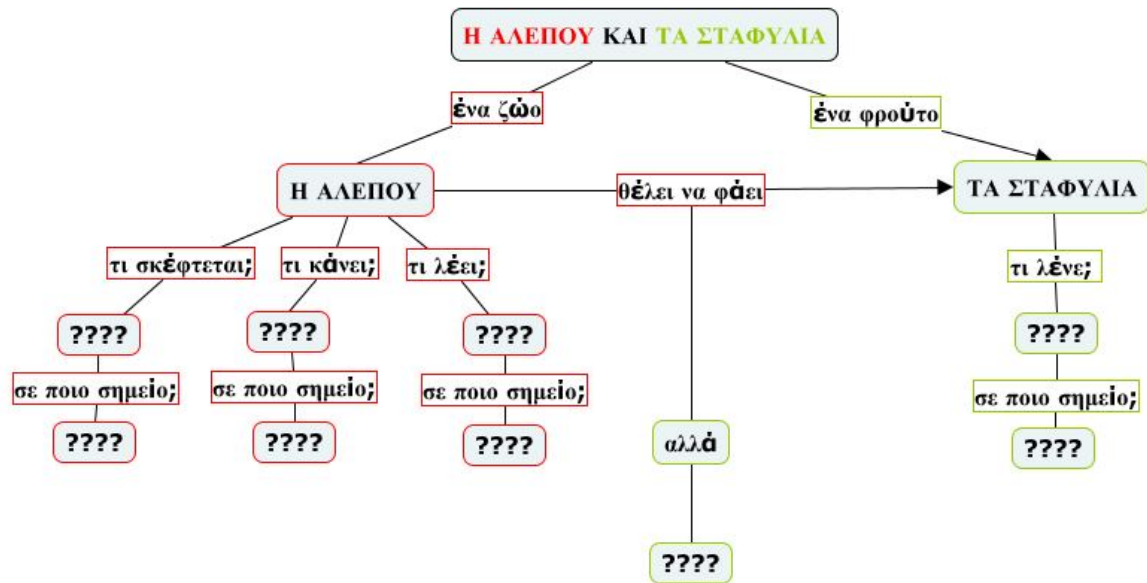
Πρόκειται για μία τεχνική μετασχηματισμού της γνώσης, η οποία επιδιώκει να οδηγήσει τον/τη μαθητή/μαθήτρια στην κατανόησή της, την ερμηνεία της και, τελικά, την κατάκτησή της. Οι εννοιολογικοί χάρτες ή αλλιώς νοητικοί χάρτες αναπαριστούν εξωτερικά τη γνώση, εφαρμόζοντας τη διδακτική αρχή της εποπτείας, και παρουσιάζουν διαγραμματικά μία έννοια, μία θεματική ενότητα, ένα γεγονός, ένα φαινόμενο, ένα κείμενο με τρόπο, ώστε να αναδειχθούν οι σχέσεις αιτιακής ή/και χρονικής ακολουθίας, οι οποίες διαπλέκονται σε αυτό. Το όφελος που προκύπτει για τον/τη μαθητή/μαθήτρια από τη χρήση του εννοιολογικού χάρτη είναι διπλό: αφενός, παρακινείται να ανατρέξει σε προηγούμενη γνώση και να την αξιοποιήσει, ώστε να δικαιολογήσει τις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στα δομικά στοιχεία της νέας γνώσης και, αφετέρου, εμπλέκεται κονστрукτιβιστικά στην κατασκευή της γνώσης, είτε γιατί κατασκευάζει ο ίδιος έναν εννοιολογικό χάρτη είτε γιατί τον συμπληρώνει επιδιώκοντας να αναδείξει τα στοιχεία συνεκτικότητάς του, καλλιεργώντας, με τον τρόπο αυτό, σημαντικούς γραμματισμούς προς την κατεύθυνση της δημιουργικής σκέψης και παραγωγής έργου, της αναπλαισίωσης της γνώσης, της πολυτροπικότητας της πληροφορίας, της καλλιέργειας πολλαπλών επικοινωνιακών δεξιοτήτων κ.ά.

Η διαδικασία και η τεχνική της εννοιολογικής χαρτογράφησης μπορεί να εφαρμοστεί έντυπα αλλά και ηλεκτρονικά, με τη χρήση ειδικών εργαλείων, όπως τα SmartTools, Inspiration και Kidspiration αλλά και δυνατοτήτων που δίνουν η πλατφόρμα e-class αλλά και τα προγράμματα παρουσίασης διαφανειών και τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένου, ώστε να παραχθεί μία απεικόνιση της πληροφορίας, η οποία, με την επιπλέον δυνατότητα ενσωμάτωσης πολυμεσικού περιεχομένου (ήχος, βίντεο, εικόνα, κείμενο), όπως επίσης και με τη δυνατότητα αξιοποίησής της ως συνεργατικού εργαλείου στα περισσότερα σύγχρονα ψηφιακά περιβάλλοντα, όπως για παράδειγμα στο porplet, μπορεί να αξιοποιηθεί στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία είτε ως προοργανωτής, είτε ως αποτιμητής (ενδιάμεσος ή/και τελικός), είτε ως τεχνική προσφοράς της νέας γνώσης.

Παράδειγμα διδακτικής αξιοποίησης των εννοιολογικών χαρτών στο Ανθολόγιο της Α' ή της Β' Γυμνασίου (ενδεικτικό, με βάση έναν πολύ γνωστό μύθο του Αισώπου):

- Ο εννοιολογικός χάρτης ως εργαλείο ανάδειξης της μακροδομής του κειμένου (Διαμορφωτική αξιολόγηση/αυτοαξιολόγηση/ετεροαξιολόγηση, «δυνάμει» εργασία σε ομάδες):

«Να συμπληρώσετε τον ακόλουθο εννοιολογικό χάρτη με σημείο εκκίνησης το αρχαίο ελληνικό κείμενο και τις δικές σας απόπειρες απόδοσης στα νέα ελληνικά».

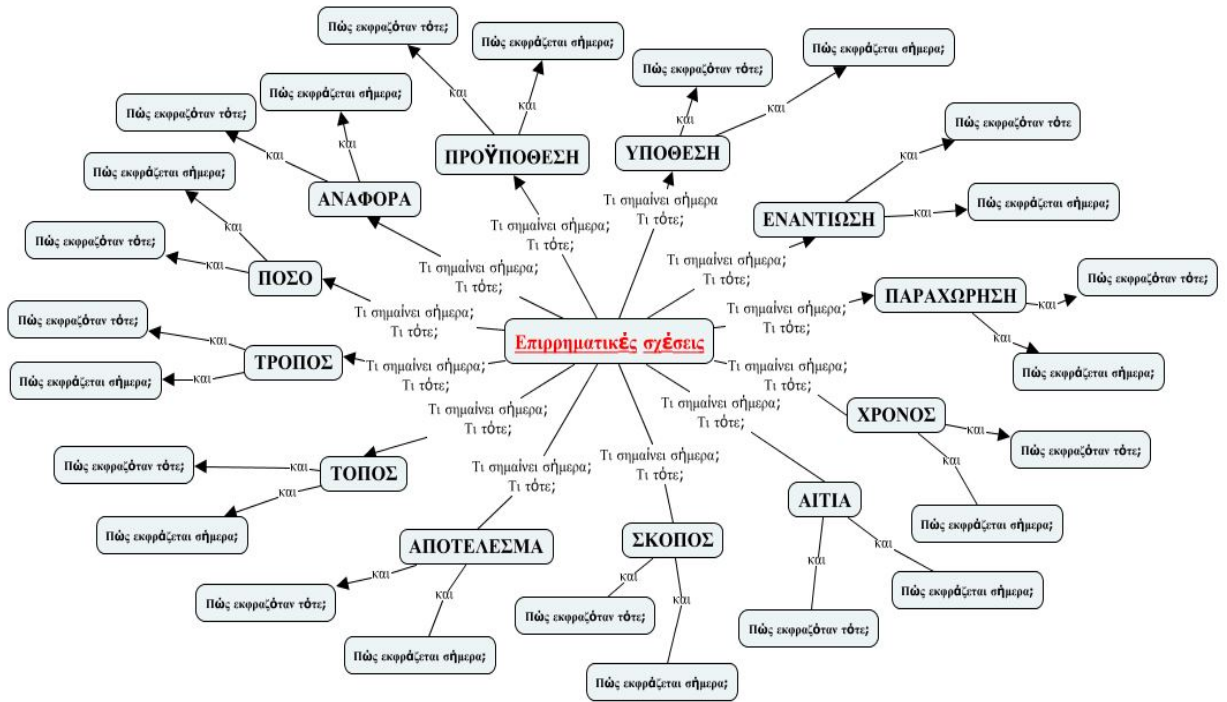

2.4.5. Σχέδιο δράσης (project)

Το σχέδιο δράσης (project) είναι μία μορφή εργασίας, την οποία αναθέτουμε στους/στις μαθητές/μαθήτριες, προκειμένου να ολοκληρωθεί σε χρονικό ορίζοντα που υπερβαίνει εκείνο των ημερήσιων αναθέσεων εργασιών και μπορεί να φτάσει μέχρι και ένα σχολικό έτος. Το σχέδιο δράσης, στο πλαίσιο του οποίου ο/η εκπαιδευτικός έχει ρόλο συντονιστικό, συμβουλευτικό και καθοδηγητικό, πρέπει να συνοδεύεται από έρευνα εκ μέρους των μαθητών/μαθητριών, σταδιακή ανάδειξη των αναζητούμενων πεδίων και παρουσίαση της τελικής εργασίας ενώ, επιπλέον, προσφέρεται για συνεργατική διδασκαλία και μάθηση και για διαθεματικές προσεγγίσεις.

Παράδειγμα διδακτικής αξιοποίησης σχεδίου δράσης για διδασκαλία συντακτικού φαινομένου στη Β΄ Γυμνασίου (ολιστική προσέγγιση σε επίπεδο έννοιας και σχέσεων):

Οι μαθητές/μαθήτριες σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς και με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού ερευνούν χωρισμένοι σε ομάδες για τις επιρρηματικές έννοιες και τις επιρρηματικές σχέσεις, καθώς τα συντακτικά φαινόμενα που διδάσκονται στη Β΄ Γυμνασίου ενδείκνυνται και για ολιστική προσέγγιση και για σύγκριση με τα νέα ελληνικά. Ζητείται να συμπληρώνεται σταδιακά σχετικός εννοιολογικός χάρτης με βασικές επιρρηματικές έννοιες που θα μπορούσαν και να ομαδοποιηθούν με βάση το κριτήριο της συσχέτισης μεταξύ τους, όπως, ενδεικτικά, ο παρακάτω:

3. Ενδεικτικές δραστηριότητες

3.1. Δημιουργικές εργασίες

- «Να εντοπίσετε στο κείμενο ουσιαστικά και επίθετα γ' κλίσης και να επιχειρήσετε να τα «συγκρίνετε» ως προς τον τρόπο κλίσης τους. Να εντοπίσετε τα αντίστοιχά τους στη νέα ελληνική. Τι παρατηρείτε; Να δημιουργήσετε σχετικό πίνακα».
- «Να δημιουργήσετε έναν κατάλογο εκφράσεων που χρησιμοποιούνται στα νέα ελληνικά αλλά υποψιάζεστε ότι προέρχονται από τα αρχαία ελληνικά. Τι σας κάνει να το πιστεύετε αυτό; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας».
- «Να δημιουργήσετε ένα αρχείο πολυμέσων (βίντεο με εικόνα, ήχο κ.λπ.) στο οποίο να αξιοποιείτε τις προσπάθειές σας για απόδοση του πρωτότυπου κειμένου της ενότητας».
- «Να προετοιμάσετε γραπτά στα νέα ελληνικά μια υποθετική προφορική συνομιλία στην οποία να αξιοποιείτε φράσεις της αρχαίας ελληνικής οι οποίες χρησιμοποιούνται και στα νέα ελληνικά».
- «Να επιχειρήσετε να αναπαραστήσετε σε μακέτα με απλά υλικά τον τόπο στον οποίο συμβαίνουν όσα περιγράφει το αρχαίο κείμενο».

3.2. Διαθεματικές εργασίες

- «Να δημιουργήσετε ψηφιακή πινακοθήκη με πληροφορίες και εικόνες για τα πρόσωπα του κειμένου».
- «Να γράψετε ένα θεατρικό σενάριο στο οποίο να δημιουργείται μια παρεξήγηση εξαιτίας της μη κατανόησης ενός φαινομένου της γραμματικής ή του συντακτικού».
- «Να ερευνήσετε για το ιστορικό υπόβαθρο του κειμένου της ενότητας και να δημιουργήσετε ψηφιακό χάρτη με τα τοπωνύμια και τις σχετικές πληροφορίες».
- «Να σκηνοθετήσετε έναν υποτιθέμενο διάλογο ανάμεσα σε έναν/μία συμμαθητή/συμμαθήτριά σας και τον/την πρωταγωνιστή/πρωταγωνίστρια του κειμένου της ενότητας (στα νέα ελληνικά) με θέμα σχετικό με το κείμενο. Θεωρείτε ότι θα μπορούσατε να επικοινωνήσετε και να συνεννοηθείτε;».
- «Περπατώντας στην πόλη σας βλέπετε επιγραφές που σας θυμίζουν αρχαία ελληνικά. Να ερευνήσετε για αυτές, να συζητήσετε με όσους εμπλέκονται σε αυτή την επιλογή ονόματος (π.χ. ένας ιδιοκτήτης καταστήματος ειδών διατροφής με όνομα *εὖ ζῆν*) και να καταλήξετε σε έναν κατάλογο χρήσεων των ονομάτων των επιγραφών στα νέα και στα αρχαία ελληνικά».

3.3. Προτεινόμενες ερωτήσεις

- «Ποιος είναι ο ρόλος των ρημάτων σε Υποτακτική στο κείμενο; Τι θα άλλαζε αν την αντικαθιστούσαμε με Οριστική; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας ανατρέχοντας στη Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής και στο Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής».
- «Ποιες είναι οι μετοχές του κειμένου; Πώς μπορείτε να καταλάβετε το είδος μιας μετοχής; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας ερευνώντας στο Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής».
- «Να συμπληρώσετε τα κενά στην απόδοση του κειμένου με τις δικές σας προσπάθειες απόδοσης εξηγώντας σε κάθε περίπτωση τις επιλογές σας. Γιατί κατά την γνώμη σας ζητείται να κάνετε αυτή την προσπάθεια;».

- «Ποιοι δρουν στο κείμενο; Ποιες λέξεις τις πρότασης δηλώνουν αυτούς που δρουν; Μπορείτε να αναγνωρίσετε τις λέξεις που δηλώνουν δράση;».
- «Θεωρείτε ότι το κείμενο της ενότητας ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντά σας; Τι θα κρατούσατε από την επεξεργασία του κειμένου;».

4. Ενδεικτικά διδακτικά σενάρια

4.1. Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

4.1.1. Η δοτική: Μια (παλιά) νέα πτώση.

1. Ταυτότητα

- Τίτλος διδακτικού σεναρίου: «Η δοτική: Μια (παλιά) νέα πτώση».
- Δημιουργός/Δημιουργοί: Ομάδα εργασίας.
- Τάξη: Α΄ Γυμνασίου.
- Γνωστικό αντικείμενο: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία .
- Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία - Νεοελληνική Γλώσσα.

α. Ιδιαίτερη περιοχή του γνωστικού αντικειμένου

Διδασκαλία των πτώσεων της αρχαίας ελληνικής.

β. Συμβατότητα με Προγράμματα Σπουδών άλλων γνωστικών αντικειμένων

Η πρόταση διδασκαλίας μπορεί να συνδεθεί με τη διδασκαλία κειμενικών ειδών και κειμενικών τύπων, που τυπικά προβλέπεται για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας (προσχεδιασμένος προφορικός λόγος, εξοικείωση με επίπεδα ύφους).

- Χρονική διάρκεια: τουλάχιστον 1 διδακτική ώρα.

2. Σκεπτικό σεναρίου - Επιστημονικό περιεχόμενο - Προαπαιτούμενες γνώσεις

Στη διδακτέα «ύλη» των Αρχαίων από Πρωτότυπο της Α΄ Γυμνασίου περιλαμβάνεται και η διδασκαλία των πτώσεων της αρχαίας ελληνικής. Κρίθηκε ως ιδιαίτερα σημαντικό να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία της δοτικής πτώσης, καθώς πρόκειται για πτώση που οι μαθητές/μαθήτριες την διδάσκονται για πρώτη φορά στην επίσημη εκπαίδευση. Είναι όμως πραγματικά νέα πτώση ή γνώση; Στο λόγιο επίπεδο της νέας ελληνικής εντοπίζονται αρκετές επιβιώσεις της δοτικής, οι οποίες βρίσκονται σε τρέχουσα χρήση. Η πρόταση διδασκαλίας που ακολουθεί μπορεί να λειτουργήσει τόσο ανιχνευτικά/διαγνωστικά όσο και πρωτογενώς διδακτικά με απώτερο σκοπό τη συνειδητοποίηση του ενιαίου χαρακτήρα της ελληνικής γλώσσας συγχρονικά και διαχρονικά (Θεματικά πεδία: «*Το κείμενο ως μορφή*», «*Το κείμενο ως πεδίο συνάντησης αρχαίου και σύγχρονου κόσμου*»). Έμφαση δίνεται στην απόδοση της δοτικής πτώσης. Η εφαρμογή της νέας γνώσης γίνεται σε κείμενο στο οποίο η δοτική πτώση έχει λειτουργικό και ουσιαστικό ρόλο. Στο τέλος της συγκεκριμένης ενότητας οι μαθητές/μαθήτριες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν δοτικές σε απλό αρχαίο κείμενο αλλά και στον καθημερινό τους λόγο και να τις χρησιμοποιούν, προκειμένου να εξοικειωθούν σταδιακά με άλλα επίπεδα ύφους και λεξιλογίου.

3. Σκοπός σεναρίου – Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Γενικοί Σκοποί: Μέσω του προτεινόμενου σεναρίου επιδιώκεται να ενεργοποιηθούν οι εξής γενικοί σκοποί του νέου Προγράμματος Σπουδών: *Γλωσσικός σκοπός, Κοινωνικο-λειτουργικός σκοπός, Πολιτιστικός σκοπός, Ειδολογικός σκοπός.*

Γενικοί διδακτικοί στόχοι: Οι διδακτικοί στόχοι που αναφέρονται στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών και συνάδουν με τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία της ενότητας είναι να μπορούν οι μαθητές/μαθήτριες:

- να οικειοποιούνται, σταδιακά, με αφορμή και ζητούμενο τη μελέτη των κειμένων, γραμματισμούς συνδεδεμένους με τον σύγχρονο πολιτισμό, ελληνικό και παγκόσμιο, και απαραίτητους για τον/τη σημερινό/σημερινή πολίτη, όπως η επικοινωνιακή ικανότητα, η συνεργασία, η κριτική και αφαιρετική σκέψη, η χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών κ.ά. (*Πολιτιστικός σκοπός*),
- να οικειοποιούνται το αρχαίο κείμενο ως ένα «όλο» στοιχείων που υπερβαίνουν την αρχαιομάθεια, να καλλιεργούν βάσει του κειμένου πολυγραμματισμούς, όπως ο ψηφιακός, ο επικοινωνιακός και ο νοητικός, και σύγχρονες δεξιότητες, όπως η δημιουργική σκέψη και η συναισθηματική νοημοσύνη και να συνειδητοποιούν τη χρησιμότητα των γραμματισμών και δεξιοτήτων αυτών για την ανταπόκρισή τους στις ανάγκες της εποχής (*Ειδολογικός σκοπός*),
- να γνωρίζουν, να κατανοούν και να κατακτούν, σταδιακά και με δυναμικό τρόπο, τη μητρική τους γλώσσα ως ενιαίο, διαχρονικό τρόπο έκφρασης της ανθρώπινης δράσης και σκέψης, να καλλιεργούν και να εμβαθύνουν σε πολυγραμματισμούς, ως μελλοντικοί ενεργοί πολίτες, προσλαμβάνοντας και μελετώντας ολιστικά την ελληνική γλώσσα (*Γλωσσικός σκοπός*),
- να διαμορφώνουν σταδιακά, την ταυτότητά τους ως κριτικών αναγνωστών προσλαμβάνοντας το κείμενο σε αλληλεπίδραση με το περιβάλλον αναφοράς του, να κατακτούν σταδιακά τη μητρική τους γλώσσα, ως μέσο επικοινωνίας και όχι ως σύνολο χρηστικών κανόνων και αρχών, ώστε να εξελίσσονται, σταδιακά, σε όλο και επαρκέστερους φυσικούς ομιλητές της και να προσαρμόζονται και να εμβαθύνουν, με αφορμή το κείμενο, σε πολυγραμματισμούς, με τρόπο, ώστε να καλλιεργείται και να παγιώνεται στη συνείδησή τους ο επίκαιρος και σύγχρονος χαρακτήρας του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας (*Κοινωνικο-λειτουργικός σκοπός*).

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα: Μέσω του προτεινόμενου διδακτικού σχεδιασμού οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να είναι σε θέση:

- να προβαίνουν σε σημασιολογικές, ετυμολογικές και μορφολογικές αντιστοιχίσεις του λεξιλογίου της αρχαίας με τη νέα ελληνική, να αναδεικνύουν την επικοινωνιακή χρήση της αρχαίας και της νέας ελληνικής γλώσσας αξιοποιώντας σχετικά εργαλεία, όπως τα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων, να αξιοποιούν επικοινωνιακά, συγχρονικά και διαχρονικά, τα γραμματικά φαινόμενα δίνοντας δικά τους παραδείγματα ή/και βρίσκοντας έτοιμα στα βιβλία αναφοράς (*Το κείμενο ως μορφή*),
- να αποδίδουν το κείμενο στη νέα ελληνική αιτιολογώντας τις λεξιλογικές, γραμματικές και συντακτικές επιλογές τους, να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα χρονικά όρια και τα εργαλεία που τους δίνονται, όπως το λεξικό, η γραμματική, τα παράλληλα κείμενα, προκειμένου να υλοποιήσουν εργασίες (*Το κείμενο ως πεδίο συνάντησης αρχαίου και σύγχρονου κόσμου*).

4. Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

α) Σύνδεση με τις ενδεχόμενες γνώσεις των μαθητών/μαθητριών για τις επιβιώσεις της δοτικής πτώσης στα νέα ελληνικά - αφόρμηση:

Χρονική διάρκεια: 5' περίπου.

β) Φύλλο Εργασίας: Διανομή έντυπου ή ψηφιακού Φύλλου Εργασίας στους/στις μαθητές/μαθήτριες. Το απαντημένο Φύλλο εργασίας μπορεί να ενταχθεί στο τυπικό portfolio του/της μαθητή/μαθήτριας ή σε κάποια ψηφιακή τάξη.

Χρονική διάρκεια: 30' περίπου.

γ) Αναστοχασμός/αποτίμηση: Αξιοποίηση του υλικού που συγκεντρώθηκε μέσω χρήσης σε προφορική συνομιλία (προσχεδιασμένος προφορικός λόγος). Δυνατότητα επέκτασης σε δημιουργική εργασία.

Χρονική διάρκεια: 10' περίπου.

Αξιοποιείται ευρέως η έρευνα στο διαδίκτυο είτε «ελεύθερα» αλλά καθοδηγούμενα είτε σε σώματα κειμένων (π.χ. Πύλη για την ελληνική γλώσσα, ΛΕΛΟΓΕΝΕ του εργαστηρίου +Μόρφωση του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του ΔΠΘ). Παρόλα αυτά το σενάριο θα μπορούσε να προσαρμοστεί και για τυπική (μη ψηφιακή) διδασκαλία στην περίπτωση που οι σχετικές υποδομές δεν είναι ικανοποιητικές.

5. Διδακτική προσέγγιση

Φάσεις/στάδια διδασκαλίας:

Πορεία διδασκαλίας: Τριμερής (Όλο – Μέρη – Όλο).

Στάδια διδασκαλίας: α. Όλο (Αφόρμηση-Προσφορά), β. Μέρη (Επεξεργασία-Κατανόηση-Ερμηνεία), γ. Όλο (αποτίμηση).

Τεχνικές/Διδακτικά Εργαλεία:

Μέθοδος: Εκκίνηση από τη νέα ελληνική, συνεργατική/εταιρική/ατομική και αυτοκατευθυνόμενη μάθηση (Επιλογή μεθόδων και τεχνικών).

Διδακτικές αρχές: αρχή της αυτενέργειας.

Διδακτικές τεχνικές: Κειμενοκεντρική προσέγγιση, Κατευθυνόμενος διάλογος, Στοχευμένες ερωτήσεις, Διερευνητική μάθηση, Ομάδες εργασίας.

Μέσα-εργαλεία: Αξιοποίηση διαδικτύου και φύλλου εργασίας (ψηφιακού ή έντυπου), Γραμματική Αρχαίας Ελληνικής, Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής, Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής και τα αντίστοιχά τους στη νέα ελληνική (έντυπα ή ψηφιακά).

Πλαίσιο αξιολόγησης:

Στη συγκεκριμένη πρόταση διδασκαλίας προτείνεται η αξιοποίηση ρουμπρίκας στην τελική αξιολόγηση. Ενδεικτικά:

Κριτήρια	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιον βαθμό μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει ο/η μαθητής/μαθήτρια σε γραπτό ή προφορικό λόγο λέξεις/φράσεις με δοτική στα νέα ελληνικά;	Ο/η μαθητής/μαθήτρια δεν μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο λέξεις/φράσεις με δοτική στα νέα ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο τουλάχιστον 2 λέξεις/φράσεις με δοτική στα νέα ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο τουλάχιστον 3 λέξεις/φράσεις με δοτική στα νέα ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο τουλάχιστον 4 λέξεις/φράσεις με δοτική στα νέα ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο τουλάχιστον 5 λέξεις/φράσεις με δοτική στα νέα ελληνικά.

6. Περιγραφή δραστηριοτήτων

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτικό:

Αφόρμηση: Με βάση τη φιλοσοφία του νέου Προγράμματος Σπουδών για την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, ξεκινούμε από τη νέα ελληνική και από την πραγματικότητα των μαθητών/μαθητριών. Οι μαθητές/μαθήτριες είναι πιθανό ότι γνωρίζουν πολύ περισσότερα για τη δοτική σε σχέση με όσα νομίζουν ή νομίζουμε. Προτείνεται η ανίχνευση προτέρας γνώσης με τη βοήθεια διερεύνησης στο διαδίκτυο αλλά και με αναζήτηση της «πρώτης» σημασίας της λέξης. Εξυπακούεται ότι ο/η εκπαιδευτικός αναφέρει στους/στις μαθητές/μαθήτριες ότι υπάρχουν περισσότερες σημασίες και χρήσεις της δοτικής σε σχέση με αυτή που προτείνει το αρχικό λήμμα.

>Δραστηριότητα 1: Η δραστηριότητα έχει ως στόχο την ενεργητική εμπλοκή των μαθητών/μαθητριών στη μαθησιακή διαδικασία μέσω αναζήτησης σε λεξικά του διαδικτύου και την εξοικείωσή τους με αυτά τα ψηφιακά περιβάλλοντα. Προκύπτουν τα πρώτα αποτελέσματα σχετικά με τη δοτική (λέξεις και φράσεις).

>Δραστηριότητα 2: Στόχος είναι η εξοικείωση με την αναζήτηση σε σώματα κειμένων, προκειμένου να διερευνηθεί η σημασία και η τρέχουσα χρήση της δοτικής στα νέα ελληνικά. Ο/Η εκπαιδευτικός βοηθά, εφόσον του ζητηθεί, στην επιβεβαίωση ή διάψευση των ευρημάτων των μαθητών/μαθητριών.

>Δραστηριότητα 3: Ο/η εκπαιδευτικός αξιοποιεί όλες τις παρατηρήσεις των μαθητών/μαθητριών και «χτίζει» πάνω σε αυτές. Στόχος είναι να καταλήξουν οι μαθητές/μαθήτριες επαγωγικά στο ζητούμενο.

>Δραστηριότητα 4: Η δραστηριότητα έχει ως στόχο την ανίχνευση του βαθμού κατάκτησης της γνώσης (πρώτη γνωριμία με τη δοτική) και τον εντοπισμό ενδεχόμενων σημαντικών γνωστικών «κενών».

>Δραστηριότητα 5: Αποτιμάται η δυνατότητα αξιοποίησης των ευρημάτων των προηγούμενων φάσεων σε προφορικό και γραπτό λόγο στα νέα ελληνικά.

Αναλυτική περιγραφή

Αφόρμηση: «Ποιος θυμάται να μας πει ποιες είναι οι πτώσεις στα ν.ε.; Στα Αρχαία είναι 5, όχι 4. Προστίθεται άλλη μία, η δοτική. Έχετε ακούσει ξανά τη λέξη; Τι μπορεί να σημαίνει;». Ακολουθεί καταιγισμός ιδεών. Ο/η εκπαιδευτικός αξιοποιεί το σχετικό λήμμα της Πύλης για την ελληνική γλώσσα

(https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?lq=%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE): «που έχει την τάση να δίνει».

Στο ίδιο λήμμα παρατίθενται και δύο σημαντικά παραδείγματα χρήσης της δοτικής στα ν.ε. τα «*δόξα τω Θεώ*» και «*τοις μετρητοίς*», τα οποία μπορούν να αποτελέσουν μια βάση εκκίνησης.

Προσφορά/ Πρώτη επεξεργασία: ΟΛΟ

Δραστηριότητα 1: «Μπορούμε άραγε να βρούμε κάποια παραδείγματα λέξεων σε δοτική πτώση, που υπάρχουν και στα νέα ελληνικά; Είναι ώρα να ψάξουμε στο διαδίκτυο!»

Οι μαθητές/μαθήτριες εργαζόμενοι εταιρικά (σε δυάδες) ερευνούν στο διαδίκτυο με ελεύθερη αναζήτηση, καταγράφουν τα πρώτα ευρήματά τους και τις παρατηρήσεις τους. Επιβεβαιώνουν ή διαψεύδουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους ανατρέχοντας σε έγκριτους διαδικτυακούς χώρους-λεξικά όπως είναι η Πύλη για την ελληνική Γλώσσα <https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html> σε μια πρώτη επαφή με τη δοτική πτώση.

Δραστηριότητα 2: Μετά από έρευνα σε σώματα κειμένων, όπως αυτά της Πύλης για την ελληνική Γλώσσα, για το πώς αποδίδονται οι δοτικές σε ευρύτερο πλαίσιο κειμένου ή μετά από ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο, οι μαθητές/μαθήτριες καταγράφουν σε πίνακα τα παραδείγματα που έχουν εντοπίσει (τουλάχιστον 5 ανά δυάδα) και την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά.

ΔΟΤΙΚΗ		
Φράση	Λέξη	Απόδοση

Κατανόηση/ Ερμηνεία: ΜΕΡΟΣ

Δραστηριότητα 3: Ο/η εκπαιδευτικός ρωτά: «Παρατηρείτε κοινά σημεία στις δοτικές που χρησιμοποιούνται σε λέξεις ή φράσεις όσον αφορά τη σημασία και τον τρόπο σχηματισμού;». Οι μαθητές/μαθήτριες καταλήγουν επαγωγικά στον τρόπο σχηματισμού της δοτικής (σε πρώτη επαφή) και στον εντοπισμό της συνήθως σε εμπρόθετους προσδιορισμούς στα νέα ελληνικά. Δίνεται η οδηγία να συμβουλευτούν τη Γραμματική και το Συντακτικό τους ψάχνοντας για δοτικές και το Λεξικό τους για τη σημασία των ευρημάτων τους.

Δραστηριότητα 4: «Μπορούμε να εντοπίσουμε δοτικές στο κείμενό μας; Τι λέτε; Ας κάνουμε και μια πρώτη προσπάθεια να τις αποδώσουμε στα νέα ελληνικά!». Οι μαθητές/μαθήτριες επιχειρούν να αναγνωρίσουν δοτικές στο κείμενο της ενότητας αλλά και να δώσουν τη σημασία τους. Ο/η εκπαιδευτικός αξιοποιεί όλες τις απαντήσεις δίνοντας σχετική ανατροφοδότηση (αποποινικοποίηση του λάθους).

ΟΛΟΝ (Αναστοχασμός/ Αποτίμηση)

Δραστηριότητα 5: Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να αξιοποιήσουν λέξεις και φράσεις με δοτική που συνάντησαν στις προηγούμενες φάσεις σε μια σύντομη προφορική συνομιλία με τον/την συνεργάτη τους. Προτείνεται, εφόσον υπάρχει χρόνος, να προετοιμάσουν πρώτα γραπτά την προσπάθειά τους, η οποία μπορεί να είναι με θέμα της επιλογής τους ή να έχει σχέση με το θέμα του κειμένου που επεξεργάστηκαν.

7. Πιθανές επεκτάσεις – Παραλλαγές σεναρίου

Μετά την πρώτη γνωριμία με τη δοτική μπορούν να δοθούν απλές ασκήσεις αναγνώρισης και διόρθωσης του λάθους, βασισμένες στην έως τώρα επαφή των μαθητών/μαθητριών με τη «νέα» πτώση. Ως δημιουργική εργασία μπορεί να προταθεί να δημιουργήσουν οι μαθητές/μαθήτριες «το τραγούδι της δοτικής» ή μια ιστορία στην οποία να αξιοποιούνται λέξεις σε δοτική ή φράσεις με δοτική στα νέα ελληνικά (δημιουργική γραφή).

8. Βιβλιογραφία – Δικτυογραφία

Παρατίθεται ενδεικτικά στο τέλος του Οδηγού.

9. Παράρτημα: Φύλλο εργασίας

- Να ερευνήσετε στο διαδίκτυο για παραδείγματα χρήσης της δοτικής στα νέα ελληνικά. Μπορείτε να κάνετε ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο ή/και να επισκεφθείτε την Πύλη για την ελληνική Γλώσσα <https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html> για να διασταυρώσετε τα ευρήματά σας.
- Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με τουλάχιστον 5 παραδείγματα φράσεων με δοτική ή λέξεων σε δοτική, αφού καταλήξετε στο πώς χρησιμοποιείται και πώς αποδίδεται στα νέα ελληνικά η δοτική πτώση μέσα από έρευνά σας στο διαδίκτυο (π.χ. στα σώματα κειμένων της Πύλης για την ελληνική Γλώσσα):

ΔΟΤΙΚΗ		
Φράση	Λέξη	Απόδοση

- Παρατηρείτε κοινά σημεία στις δοτικές που χρησιμοποιούνται ως λέξεις ή σε φράσεις όσον αφορά τη σημασία και τον τρόπο σχηματισμού; Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας, αφού συμβουλευτείτε τη Γραμματική, το Συντακτικό ή το Λεξικό σας.
- Μπορείτε να εντοπίσετε δοτικές στο κείμενο του σχολικού βιβλίου; Αν ναι, μπορείτε να τις αποδώσετε στα νέα ελληνικά; Συμβουλευτείτε τη Γραμματική, το Συντακτικό ή το Λεξικό σας.
- Καλείστε να αξιοποιήσετε τουλάχιστον 5 από τις λέξεις σε δοτική ή τις φράσεις με δοτική που εντοπίσατε μέχρι τώρα σε μια προφορική συνομιλία με τον διπλανό σας/συνεργάτη σας. Μπορείτε να προετοιμάσετε τη συνομιλία σας γραπτά. Θέμα της μπορεί να είναι ό,τι επιλέξετε εσείς ή κάτι σχετικό με το θέμα του κειμένου.

4.1.2. Η έννοια του κατηγορουμένου

1. Ταυτότητα

- Τίτλος διδακτικού σεναρίου: «Η έννοια του κατηγορουμένου»
- Δημιουργός/Δημιουργοί: Ομάδα εργασίας
- Τάξη: Α΄ Γυμνασίου
- Γνωστικό αντικείμενο: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία
- Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία - Νεοελληνική Γλώσσα - ΤΠΕ

α. Ιδιαίτερη περιοχή του γνωστικού αντικειμένου

Διδασκαλία της έννοιας του κατηγορουμένου (Σύνταξη).

β. Συμβατότητα με Προγράμματα Σπουδών άλλων γνωστικών αντικειμένων

Η πρόταση διδασκαλίας μπορεί να συνδεθεί με την εμπέδωση όσων έχει ήδη διδαχθεί ο/η μαθητής/μαθήτρια για το κατηγορούμενο στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας αλλά και με τη δημιουργία εννοιολογικών χαρτών στο μάθημα των ΤΠΕ.

- Χρονική διάρκεια: τουλάχιστον 1 διδακτική ώρα

2. Σκεπτικό σεναρίου - Επιστημονικό περιεχόμενο - Προαπαιτούμενες γνώσεις

Η διδακτική πρόταση βασίζεται στην προϋπάρχουσα γνώση στη νέα ελληνική. Οι μαθητές/μαθήτριες είναι εξοικειωμένοι/εξοικειωμένες με την έννοια του κατηγορουμένου ήδη από το Δημοτικό Σχολείο. Όσον αφορά τις γνώσεις τους για την αρχαία ελληνική έχουν ήδη διδαχθεί βασικά σημεία γραμματικής και συντακτικού: ουσιαστικά α΄ και β΄ κλίσης και επίθετα β΄ κλίσης, οριστική του ρήματος είμί, τους κύριους όρους της πρότασης και τη συμφωνία ρήματος και υποκειμένου. Μπορούμε λοιπόν να αξιοποιήσουμε τη διδασκαλία του κατηγορουμένου και ως εφαρμογή/αξιολόγηση της κατακτηθείσας γνώσης σε σχέση με τα παραπάνω. Στο τέλος της συγκεκριμένης ενότητας οι μαθητές/μαθήτριες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν κατηγορούμενα σε απλό αρχαίο κείμενο αλλά και να δημιουργούν απλές προτάσεις με κατηγορούμενο.

3. Σκοπός σεναρίου – Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Γενικοί Σκοποί: Μέσω του προτεινόμενου σεναρίου επιδιώκεται να ενεργοποιηθεί το σύνολο των γενικών σκοπών του νέου Προγράμματος Σπουδών (*Ανθρωπογνωστικός σκοπός, Πολιτιστικός σκοπός, Ειδολογικός σκοπός, Γλωσσικός σκοπός, Κοινωνικο-λειτουργικός σκοπός*).

Γενικοί διδακτικοί στόχοι: Οι διδακτικοί στόχοι που αναφέρονται στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών και συνάδουν με τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία της ενότητας είναι να μπορούν οι μαθητές/μαθήτριες:

- να προσλαμβάνουν το κείμενο, να το κατανοούν και να εμβαθύνουν ερμηνευτικά σε αυτό μελετώντας το όχι ως «άψυχο» προϊόν αλλά ως απεικόνιση της δράσης, των συναισθημάτων και των σκέψεων των ανθρώπων (*Ανθρωπογνωστικός σκοπός*),
- να οικειοποιούνται, σταδιακά, με αφορμή και ζητούμενο τη μελέτη των κειμένων, γραμματισμούς συνδεδεμένους με τον σύγχρονο πολιτισμό, ελληνικό και παγκόσμιο, και απαραίτητους για τον/τη σημερινό/σημερινή πολίτη, όπως η επικοινωνιακή ικανότητα, η

- συνεργασία, η κριτική και αφαιρετική σκέψη, η χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών κ.ά. (Πολιτιστικός σκοπός),
- να οικειοποιούνται το αρχαίο κείμενο ως ένα «όλο» στοιχείων που υπερβαίνουν την αρχαιομάθεια, να καλλιεργούν βάσει του κειμένου πολυγραμματισμούς, όπως ο ψηφιακός, ο επικοινωνιακός και ο νοητικός, και σύγχρονες δεξιότητες, όπως η δημιουργική σκέψη και η συναισθηματική νοημοσύνη και να συνειδητοποιούν τη χρησιμότητα των γραμματισμών και δεξιοτήτων αυτών για την ανταπόκρισή τους στις ανάγκες της εποχής (Ειδολογικός σκοπός),
 - να γνωρίζουν, να κατανοούν και να κατακτούν, σταδιακά και με δυναμικό τρόπο, τη μητρική τους γλώσσα ως ενιαίο, διαχρονικό τρόπο έκφρασης της ανθρώπινης δράσης και σκέψης, να καλλιεργούν και να εμβαθύνουν σε πολυγραμματισμούς, ως μελλοντικοί ενεργοί πολίτες, προσλαμβάνοντας και μελετώντας ολιστικά την ελληνική γλώσσα (Γλωσσικός σκοπός),
 - να προσαρμόζονται και να εμβαθύνουν, με αφορμή το κείμενο, σε πολυγραμματισμούς, με τρόπο, ώστε να καλλιεργείται και να παγιώνεται στη συνείδησή τους ο επίκαιρος και σύγχρονος χαρακτήρας του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας (Κοινωνικο-λειτουργικός σκοπός).

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα: Μέσω του προτεινόμενου διδακτικού σχεδιασμού οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να είναι σε θέση:

- να προβαίνουν σε σημασιολογικές, ετυμολογικές και μορφολογικές αντιστοιχίες του λεξιλογίου της αρχαίας με τη νέα ελληνική, να αναδεικνύουν την επικοινωνιακή χρήση της αρχαίας και της νέας ελληνικής γλώσσας αξιοποιώντας σχετικά εργαλεία, όπως τα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων, να αξιοποιούν επικοινωνιακά, συγχρονικά και διαχρονικά, τα συντακτικά φαινόμενα δίνοντας παραδείγματα και με τη βοήθεια των βιβλίων αναφοράς (Το κείμενο ως μορφή),
- να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα χρονικά όρια και τα εργαλεία που τους δίνονται, όπως το λεξικό, η γραμματική, τα παράλληλα κείμενα, προκειμένου να υλοποιήσουν εργασίες, να κατανοούν και να εφαρμόζουν με συνέπεια τις οδηγίες που τους παρέχονται για την υλοποίηση δραστηριοτήτων (Το κείμενο ως πεδίο συνάντησης αρχαίου και σύγχρονου κόσμου).

4. Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

α) Σύνδεση με τις ενδεχόμενες γνώσεις των μαθητών/μαθητριών για το κατηγορούμενο στα νέα ελληνικά - αφόρμηση:

Χρονική διάρκεια: 5' περίπου.

β) Φύλλο Εργασίας: Διανομή έντυπου ή ψηφιακού Φύλλου Εργασίας στους/στις μαθητές/μαθήτριες. Το απαντημένο Φύλλο εργασίας μπορεί να ενταχθεί στο τυπικό portfolio του/της μαθητή/μαθήτριας ή σε αυτό κάποιας ψηφιακή τάξης.

Χρονική διάρκεια: 30' περίπου.

γ) Αναστοχασμός/αποτίμηση: Οι μαθητές/μαθήτριες δημιουργούν δικές τους απλές προτάσεις με κατηγορούμενο αποδίδοντας χαρακτηριστικές ιδιότητες σε κάποιες από τις προσωπικότητες που συνάντησαν στο αρχαίο κείμενο της ενότητας (με ενδεχόμενη επέκταση και στα κείμενα που προηγήθηκαν).

Χρονική διάρκεια: 10' περίπου.

Όλες οι δραστηριότητες που προτείνονται μπορούν να υλοποιηθούν τόσο σε τυπική όσο και σε ψηφιακή τάξη. Αυτό ισχύει και για την περίπτωση της δημιουργίας ή/και συμπλήρωσης εννοιολογικού χάρτη.

5. Διδακτική προσέγγιση

Φάσεις/στάδια διδασκαλίας:

Πορεία διδασκαλίας: Τριμερής (Όλο – Μέρη – Όλο).

Στάδια διδασκαλίας: α. Όλο (Αφόρμηση-Προσφορά), β. Μέρη (Επεξεργασία-Κατανόηση-Ερμηνεία), γ. Όλο (αποτίμηση).

Τεχνικές/Διδακτικά Εργαλεία:

Μέθοδος: Εκκίνηση από τη νέα ελληνική, συνεργατική/εταιρική/ατομική και αυτοκατευθυνόμενη μάθηση (Επιλογή μεθόδων και τεχνικών).

Διδακτικές αρχές: αρχή της αυτενέργειας.

Διδακτικές τεχνικές: Κειμενοκεντρική προσέγγιση, Κατευθυνόμενος διάλογος, Στοχευμένες ερωτήσεις, Διερευνητική μάθηση, Ομάδες εργασίας.

Μέσα-εργαλεία: Αξιοποίηση διαδικτύου και φύλλου εργασίας (ψηφιακού ή έντυπου), Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής, Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής και τα αντίστοιχά τους στη νέα ελληνική (έντυπα ή ψηφιακά).

Πλαίσιο αξιολόγησης:

Αξιολογούνται τόσο η συμμετοχή του/της μαθητή/μαθήτριας στις δραστηριότητες όσο και τα επιμέρους παραγόμενα έργα. Ενδεικτικά παρατίθεται μια Ρουμπρίκα αξιολόγησης για εκπαιδευτικό και μαθητή/μαθήτρια μετά το πέρας της διδασκαλίας:

Κριτήρια	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιον βαθμό μπορεί ο/η μαθητής/μαθήτρια να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο κατηγορούμενα στα νέα και στα αρχαία ελληνικά;	Ο/η μαθητής/μαθήτρια δεν μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο κατηγορούμενα στα νέα και στα αρχαία ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο τουλάχιστον 2 κατηγορούμενα στα νέα και στα αρχαία ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο τουλάχιστον 3 κατηγορούμενα στα νέα και στα αρχαία ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο τουλάχιστον 4 κατηγορούμενα στα νέα και στα αρχαία ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει σε γραπτό ή προφορικό λόγο τουλάχιστον 5 κατηγορούμενα στα νέα και στα αρχαία ελληνικά.

6. Περιγραφή δραστηριοτήτων

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτικό:

Αφόρμηση: Ξεκινούμε με ανίχνευση της προτέρας γνώσης των μαθητών/μαθητριών για το κατηγορούμενο. Σε περίπτωση που οι μαθητές/μαθήτριες αδυνατούν να επαναφέρουν στη μνήμη τους το κατηγορούμενο, προτείνουμε να κάνουν ελεύθερη διερεύνηση στο διαδίκτυο. Έχει προηγηθεί η προσπάθειά τους για απόδοση του κειμένου στη νέα ελληνική.

>Δραστηριότητα 1: Πρώτο σκέλος της ενασχόλησης των μαθητών/μαθητριών είναι τα ρήματα που «συνδέονται» με την έννοια του κατηγορουμένου στα νέα ελληνικά. Η δραστηριότητα είναι υπενθύμισης/εμπέδωσης, προκειμένου να θεμελιωθεί σταδιακά η αντιπαραβολική αντιμετώπιση σε σχέση με την αρχαία ελληνική.

>Δραστηριότητα 2: Δεύτερο σκέλος της ενασχόλησης των μαθητών/μαθητριών είναι η υπενθύμιση/εμπέδωση του τι μπορεί να είναι ένα κατηγορούμενο, με στόχο όμοιο με αυτόν της δραστηριότητας 1. Ο εννοιολογικός χάρτης βοηθά στην οπτική αποτύπωση των ευρημάτων, προκειμένου να διευκολυνθεί η σύγκριση με τα αρχαία ελληνικά.

>Δραστηριότητα 3: Αποτελεί λογικό επακόλουθο των δραστηριοτήτων 1 και 2.

>Δραστηριότητα 4: Κινούμαστε στη λογική της εμπέδωσης αλλά και της διεύρυνσης των γνώσεων των μαθητών/μαθητριών (σε μια πρώτη προσέγγιση, χωρίς να επιδιώκεται η εμφάθυσση).

>Δραστηριότητα 5: Αποτιμάται η δυνατότητα αξιοποίησης των ευρημάτων των προηγούμενων φάσεων αλλά και η σύνδεση του φαινομένου του συντακτικού με το νόημα του κειμένου.

Αναλυτική περιγραφή

Αφόρμηση: «Ποιος θυμάται να μας πει πώς ονομάζεται εκείνος ο όρος του συντακτικού με τον οποίο αποδίδουμε σε κάποιον ή κάτι μια ιδιότητα; Μπορείτε να αναφέρετε ορισμένα απλά παραδείγματα στα νέα ελληνικά;». Αν δεν προκύψει ο όρος «κατηγορούμενο» από τη συζήτηση με τους/τις μαθητές/μαθήτριες, μπορούμε να τους τον θυμίσουμε. Προτρέπουμε να γίνει ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο για υπενθύμιση όσων ήδη γνωρίζουν οι μαθητές/μαθήτριες στη νέα ελληνική.

Προσφορά/ Πρώτη επεξεργασία: ΟΛΟ

Δραστηριότητα 1: «Θυμόμαστε με ποια ρήματα συνηθίζεται να έχουμε ένα κατηγορούμενο στα νέα ελληνικά;». Περιμένουμε ότι θα προκύψει το «Είμαι», προτρέπουμε ωστόσο να ψάξουν οι μαθητές/μαθήτριες και άλλα παρόμοια ρήματα στα βιβλία αναφοράς ή στο διαδίκτυο. Ο/η εκπαιδευτικός ή κάποιος/κάποια μαθητής/μαθήτρια τα γράφει στον πίνακα.

Δραστηριότητα 2: «Θυμόμαστε τι μέρος του λόγου μπορεί να είναι ένα κατηγορούμενο;». Οι μαθητές/μαθήτριες κάνουν αναζήτηση στο Συντακτικό της Νέας Ελληνικής και στο διαδίκτυο και κρατούν σημειώσεις. Εργάζονται σε δυάδες. Στη συνέχεια δημιουργούν εξαρχής έναν εννοιολογικό χάρτη με τίτλο «Τι μπορεί να είναι ένα Κατηγορούμενο και με ποια ρήματα σχετίζεται» ή συμπληρώνουν έναν ημιτελή. Εντοπίζουν ή δημιουργούν παραδείγματα για κάθε περίπτωση. Ανακοινώνουν τα αποτελέσματα της εργασίας τους στην τάξη.

Κατανόηση/ Ερμηνεία: ΜΕΡΟΣ

Δραστηριότητα 3: Δίνεται από τον/την εκπαιδευτικό η οδηγία να αναζητήσουν οι μαθητές/μαθήτριες κατηγορούμενα στο αρχαίο κείμενο. Και ποια είναι τα ρήματα με τα οποία σχετίζονται τα κατηγορούμενα στο κείμενο προς επεξεργασία; Οι μαθητές/μαθήτριες παρουσιάζουν τα ευρήματά τους, ακολουθεί συζήτηση και επαλήθευση ή διάψευση των πρώτων συμπερασμάτων τους μετά από έρευνα στο Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής. Ποια είναι τα ρήματα που συνδέονται γενικότερα με τα κατηγορούμενα στα αρχαία ελληνικά; Οι μαθητές/μαθήτριες καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους, αφού ερευνήσουν στα βιβλία αναφοράς ή στο διαδίκτυο.

Δραστηριότητα 4: Ο αρχικός εννοιολογικός χάρτης συμπληρώνεται με τα μέρη του λόγου που μπορούν να είναι κατηγορούμενα στα αρχαία ελληνικά αλλά και με τα σχετικά ρήματα. Οι γνώσεις των μαθητών/μαθητριών (ουσιαστικά α΄ και β΄ κλίσης, επίθετα β΄ κλίσης, είμι) μπορούν να διευρυνθούν με επιπλέον έρευνα στο Συντακτικό αρχαίας ελληνικής ή στο διαδίκτυο. Στόχος μας εδώ μπορεί να είναι και η αντιπαραβολική εξέταση του φαινομένου σε νέα και αρχαία ελληνική.

ΟΛΟΝ (Αναστοχασμός/Αποτίμηση)

Δραστηριότητα 5: Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να συνδέσουν τις γνώσεις που κατέκτησαν για το κατηγορούμενο με το νόημα του κειμένου που τους έχει δοθεί για επεξεργασία. Δημιουργούν απλές φράσεις με κατηγορούμενα (2 τουλάχιστον για κάθε δυάδα) αποδίδοντας ιδιότητες στους πρωταγωνιστές του κειμένου πρώτα προφορικά στα νέα ελληνικά και ακολούθως γραπτά στα αρχαία ελληνικά και αξιοποιώντας όλα τα μέρη του λόγου που μπορούν να είναι κατηγορούμενα και κάποια από τα ρήματα που προέκυψαν κατά την προηγούμενη επεξεργασία. Εξυπακούεται ότι έχουν στη διάθεσή τους όλα τα βιβλία αναφοράς (έντυπα ή ψηφιακά αναλόγως προς τις δυνατότητες της σχολικής μονάδας).

7. Πιθανές επεκτάσεις – Παραλλαγές σεναρίου

Οι μαθητές/μαθήτριες μπορούν να αξιοποιήσουν τις προσωπικότητες που έχουν συναντήσει στα αρχαία κείμενα σε όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους ως υποκείμενα αποδίδοντάς τους τον κατάλληλο χαρακτηρισμό ή ως κατηγορούμενα με βάση κάποια χαρακτηριστική ιδιότητά τους.

8. Βιβλιογραφία – Δικτυογραφία

Παρατίθεται ενδεικτικά στο τέλος του Οδηγού.

9. Παράρτημα: Φύλλο εργασίας

- Να ερευνήσετε στο Συντακτικό σας και/ή στο διαδίκτυο για ρήματα που συνδέονται με κατηγορούμενο στα νέα ελληνικά.
- Να ερευνήσετε στο Συντακτικό σας και/ή στο διαδίκτυο για το τι μπορεί να είναι ένα κατηγορούμενο όσον αφορά τα μέρη του λόγου ή άλλες περιπτώσεις. Σε συνεργασία με τον/την διπλανό/διπλανή σας να επιχειρήσετε να δημιουργήσετε εννοιολογικό χάρτη με τίτλο «Τι μπορεί να είναι ένα Κατηγορούμενο και με ποια ρήματα σχετίζεται». Να προτείνετε τουλάχιστον 1 παράδειγμα για κάθε περίπτωση.
- Να αναζητήσετε κατηγορούμενα και ρήματα που συνδέονται με αυτά στο κείμενο της ενότητας. Ποια είναι τα ρήματα που συνδέονται γενικότερα με τα κατηγορούμενα στα αρχαία ελληνικά; Να καταγράψετε τις παρατηρήσεις σας, αφού ερευνήσετε στα βιβλία αναφοράς ή στο διαδίκτυο.
- Να συμπληρώσετε τον εννοιολογικό χάρτη με όσα ισχύουν για τα αρχαία ελληνικά. Τι παρατηρείτε αν κάνετε σύγκριση;
- Σε συνεργασία με τον/την διπλανό/διπλανή σας να δημιουργήσετε 2 τουλάχιστον προτάσεις με κατηγορούμενο στα νέα ελληνικά που να αναφέρονται στους πρωταγωνιστές του κειμένου της ενότητας, να τις ανακοινώσετε προφορικά και να επιχειρήσετε να τις μετατρέψετε σε γραπτό λόγο στα αρχαία ελληνικά, αφού συμβουλευτείτε τα βιβλία αναφοράς και το διαδίκτυο.

4.2. Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

4.2.1. Συσχετικές αντωνυμίες

1. Ταυτότητα

- Τίτλος διδακτικού σεναρίου: «Συσχετικές αντωνυμίες».
- Δημιουργός/Δημιουργοί: Ομάδα εργασίας.
- Τάξη: Β' Γυμνασίου.
- Γνωστικό αντικείμενο: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία.
- Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία - Νεοελληνική Γλώσσα – ΤΠΕ.

α. Ιδιαίτερη περιοχή του γνωστικού αντικειμένου

Διδασκαλία των αντωνυμιών σε συνδυασμό με διδασκαλία υποκειμένου και αντικειμένου.

β. Συμβατότητα με Προγράμματα Σπουδών άλλων γνωστικών αντικειμένων

Η διδασκαλία είναι συμβατή με το Πρόγραμμα Σπουδών της Νεοελληνικής Γλώσσας και συγκεκριμένα με τη διδασκαλία των αντωνυμιών, του υποκειμένου και του αντικειμένου. Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται δυναμικά σε σχέση με την προτεινόμενη επέκταση του σεναρίου (κατασκευή εννοιολογικού χάρτη).

- Χρονική διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες.

2. Σκεπτικό σεναρίου - Επιστημονικό περιεχόμενο - Προαπαιτούμενες γνώσεις

Σε αρχαίο ελληνικό κείμενο, στο οποίο οι αντωνυμίες έχουν ουσιαστικό και λειτουργικό ρόλο, διδάσκουμε τις συσχετικές αντωνυμίες. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ολιστική προσέγγιση των αντωνυμιών και συνδέεται η γνώση της Α' Γυμνασίου με τη γνώση της Β' Γυμνασίου. Θυμίζουμε ότι στην Α' Γυμνασίου διδάσκονται η προσωπική αντωνυμία και η δεικτική αντωνυμία *οὗτος, αὕτη, τοῦτο*, ενώ στη Β' Γυμνασίου η ερωτηματική/αόριστη αντωνυμία «*τίς, τίς, τί/ τίς, τίς, τίς, τίς*», και η αναφορική: *ὅς, ἧ, ὅ*. Η συγκεκριμένη πρόταση διδασκαλίας μπορεί να αξιοποιηθεί και ως επέκταση όσων περιλαμβάνονται στην «ύλη» σχετικά με τις αντωνυμίες. Δύναται να υλοποιηθεί είτε ατομικά είτε εταιρικά είτε ομαδικά κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού και αναλόγως με την ψυχοδυναμική της σχολικής τάξης. Στο τέλος της συγκεκριμένης ενότητας οι μαθητές/μαθήτριες θα είναι σε θέση να συσχετίζουν τις αντωνυμίες μεταξύ τους στα αρχαία ελληνικά αλλά και να αναγνωρίζουν βασικούς συντακτικούς τους ρόλους τόσο στα αρχαία ελληνικά όσο και στα νέα ελληνικά. Όσον αφορά τον λειτουργικό ρόλο των αντωνυμιών σε ένα κείμενο της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, δίνεται έμφαση στη σημασία τους (σημασιολογική διάκριση), καθώς ενδεχόμενη εσφαλμένη απόδοση των αντωνυμιών στα νέα ελληνικά μπορεί να οδηγήσει στο να μην αντιληφθεί ο/η μαθητής/μαθήτρια ουσιώδη στοιχεία του περιεχομένου του κειμένου π.χ. σε σχέση με το υποκείμενο της δράσης ή τον αποδέκτη της ενέργειας του ρήματος.

3. Σκοπός σεναρίου – Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Γενικοί Σκοποί: Μέσω του προτεινόμενου σεναρίου επιδιώκεται να ενεργοποιηθούν κυρίως οι παρακάτω γενικοί σκοποί του νέου Προγράμματος Σπουδών (*Ειδολογικός σκοπός, Γλωσσικός σκοπός, Κοινωνικο-λειτουργικός σκοπός*).

Γενικοί διδακτικοί στόχοι: Οι διδακτικοί στόχοι που αναφέρονται στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών και συνάδουν με τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία της ενότητας είναι να μπορούν οι μαθητές/μαθήτριες:

- να μελετούν το κείμενο ως «πρόβλημα προς επίλυση» αναζητώντας τα κύρια στοιχεία δομής και περιεχομένου, να εμβαθύνουν στο κείμενο κατανοώντας τις σχέσεις αιτιακής και χρονικής ακολουθίας που συνδέουν τα στοιχεία δομής και περιεχομένου του και να αναδομούν το κείμενο ως αποτέλεσμα της ερμηνευτικής προσέγγισής του (*Ειδολογικός σκοπός*),
- να γνωρίζουν, να κατανοούν και να κατακτούν, σταδιακά και με δυναμικό τρόπο, τη μητρική τους γλώσσα ως ενιαίο, διαχρονικό τρόπο έκφρασης της ανθρώπινης δράσης και σκέψης, να καλλιεργούν και να εμβαθύνουν σε πολυγραμματισμούς, ως μελλοντικοί ενεργοί πολίτες, προσλαμβάνοντας και μελετώντας ολιστικά την ελληνική γλώσσα (*Γλωσσικός σκοπός*),
- να κατακτούν σταδιακά τη μητρική τους γλώσσα, ως μέσο επικοινωνίας και όχι ως σύνολο χρηστικών κανόνων και αρχών, ώστε να εξελίσσονται, σταδιακά, σε όλο και επαρκέστερους φυσικούς ομιλητές της (*Κοινωνικο-λειτουργικός σκοπός*).

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα: Μέσω του προτεινόμενου διδακτικού σχεδιασμού οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να είναι σε θέση:

- να κατονομάζουν τυχόν αισθητικά/υφολογικά στοιχεία του κειμένου προβαίνοντας σε συγκρίσεις με όσα ήδη γνωρίζουν από τη Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, τα ομηρικά έπη και την Ιστορία (*Το κείμενο ως περιεχόμενο*),
- να προβαίνουν σε σημασιολογικές, ετυμολογικές και μορφολογικές αντιστοιχίες του λεξιλογίου της αρχαίας με τη νέα ελληνική, να συνδέουν τα γραμματικά φαινόμενα του κειμένου με το περιεχόμενό του, επισημαίνοντας τις νοηματικές αλλαγές που επέρχονται στην νεοελληνική απόδοση, όταν αλλάζουν, για παράδειγμα, οι χρόνοι των ρημάτων ή ο αριθμός κλίσης των ουσιαστικών: στη συγκεκριμένη περίπτωση, όταν αντικαθίστανται οι αντωνυμίες με άλλες αντωνυμίες ή τους όρους που προσδιορίζουν (*Το κείμενο ως μορφή*),
- να μετατρέπουν ένα κείμενο σε πολυτροπικό (π.χ. διαγραμματική απεικόνιση), να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα χρονικά όρια και τα εργαλεία που τους δίνονται, όπως το λεξικό, η γραμματική, τα παράλληλα κείμενα, προκειμένου να υλοποιήσουν εργασίες, να κατανοούν και να εφαρμόζουν με συνέπεια τις οδηγίες που τους παρέχονται για την υλοποίηση δραστηριοτήτων (*Το κείμενο ως πεδίο συνάντησης αρχαίου και σύγχρονου κόσμου*).

4. Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

α) Σύνδεση με τις γνώσεις των μαθητών/μαθητριών που αφορούν τις αντωνυμίες στα νέα ελληνικά - αφόρμηση:

Χρονική διάρκεια: 5 λεπτά περίπου.

β) Φύλλο Εργασίας: Διανομή έντυπου ή ψηφιακού Φύλλου Εργασίας στους/στις μαθητές/μαθήτριες. Το απαντημένο Φύλλο εργασίας μπορεί να ενταχθεί στο portfolio του/της μαθητή/μαθήτριας ή σε κάποια ψηφιακή τάξη.

Χρονική διάρκεια: 30 λεπτά περίπου.

γ) Αναστοχασμός/αποτίμηση: Αναγνώριση του λειτουργικού ρόλου των αντωνυμιών στο κείμενο μέσω αντικατάστασής τους με άλλες συσχετιζόμενες αντωνυμίες ή με τους όρους που προσδιορίζουν ή αντικαθιστούν.

Χρονική διάρκεια: 10-45 λεπτά περίπου στην τάξη. Κρίνεται απαραίτητη η αξιοποίηση και εξωσχολικού χρόνου ή η πραγματοποίηση όλης της διδασκαλίας σε συνεχόμενο δώρο.

Το σενάριο μπορεί να υλοποιηθεί είτε στην τυπική είτε στην ψηφιακή τάξη. Αν αποφασιστεί να γίνουν ηλεκτρονικά οι εννοιολογικοί χάρτες εντός της τάξης, θα χρειαστεί η σχετική ψηφιακή υποδομή και αξιοποίηση λογισμικών όπως το SmartTools.

5. Διδακτική προσέγγιση

Φάσεις/στάδια διδασκαλίας:

Πορεία διδασκαλίας: Τριμερής (Όλο – Μέρη – Όλο).

Στάδια διδασκαλίας: α. Όλο (Αφόρμηση-Προσφορά), β. Μέρη (Επεξεργασία-Κατανόηση-Ερμηνεία), γ. Όλο (αποτίμηση).

Τεχνικές/Διδακτικά Εργαλεία:

Μέθοδος: Εκκίνηση από τη νέα ελληνική, κειμενοκεντρική, συνεργατική/εταιρική/ατομική και αυτοκατευθυνόμενη μάθηση (Επιλογή μεθόδων και τεχνικών).

Διδακτικές αρχές: Αρχή της αυτενέργειας.

Διδακτικές τεχνικές: Κειμενοκεντρική προσέγγιση, Κατευθυνόμενος διάλογος, Στοχευμένες ερωτήσεις, Διερευνητική μάθηση, Ομάδες εργασίας.

Μέσα-εργαλεία: Αξιοποίηση διαδικτύου και φύλλου εργασίας (ψηφιακού ή έντυπου), Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής, Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής και τα αντίστοιχά τους στη νέα ελληνική (έντυπα ή ψηφιακά).

Πλαίσιο αξιολόγησης:

Αξιολογούνται τα επιμέρους παραγόμενα «έργα» των μαθητών/μαθητριών (κατά κύριο λόγο η συμπλήρωση των πινάκων που προτείνονται στο φύλλο εργασίας).

6. Περιγραφή δραστηριοτήτων

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτικό:

Αφόρμηση: Είναι πολύ σημαντική η εκκίνηση και η σύνδεση με τα νέα ελληνικά, καθώς ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να «διαγνώσει» κατά πόσο οι μαθητές/μαθήτριες γνωρίζουν την έννοια της αντωνυμίας στη νέα ελληνική. Σε κάθε περίπτωση οι αρχικές δραστηριότητες στοχεύουν στη συμπλήρωση σχετικών μαθησιακών κενών, προκειμένου να προχωρήσουμε στο κείμενο και την αναγνώριση του λειτουργικού ρόλου των αντωνυμιών στα αρχαία ελληνικά.

>Δραστηριότητα 1: Η δραστηριότητα έχει ως στόχο τη σύνδεση γραμματικής και συντακτικού όσον αφορά το υποκείμενο του ρήματος. Ο/η εκπαιδευτικός δεν κατευθύνει ούτε βοηθά στην επιτυχή ολοκλήρωση της δραστηριότητας, αλλά επεξηγεί την εκφώνηση και τον τρόπο συμπλήρωσης του πίνακα, αν χρειαστεί.

>Δραστηριότητα 2: Η δραστηριότητα έχει ως στόχο τη σύνδεση γραμματικής και συντακτικού όσον αφορά το αντικείμενο του ρήματος. Ως προς τον ρόλο του εκπαιδευτικού ισχύουν τα παραπάνω.

>Δραστηριότητα 3: Ο/η εκπαιδευτικός βοηθά, εφόσον του ζητηθεί, στην επιβεβαίωση ή διάψευση των ευρημάτων των μαθητών/μαθητριών.

>Δραστηριότητα 4: Σε αυτό το σημείο ίσως χρειαστεί να είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού περισσότερο υποστηρικτικός όσον αφορά την αναγνώριση του συντακτικού ρόλου των αντωνυμιών στο κείμενο.

>Δραστηριότητα 5: Αξιοποιούμε όλες τις απαντήσεις των μαθητών/μαθητριών, καθώς στόχος είναι να «αναγνωρίσουμε» τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται και αν έχουν οικοδομηθεί οι απαραίτητες γνωστικές δομές όσον αφορά τον λειτουργικό ρόλο των αντωνυμιών σε ένα κείμενο.

Δραστηριότητα επέκτασης- εργασία για το σπίτι: Οι μαθητές/μαθήτριες έρχονται σε επαφή με περισσότερες αντωνυμίες σε σχέση με όσες προβλέπονται. Η δημιουργία εννοιολογικού χάρτη των συσχετικών αντωνυμιών καλό είναι να τεθεί σε εθελοντική βάση, εφόσον οι μαθητές/μαθήτριες δεν έχουν ασχοληθεί ξανά με εννοιολογική χαρτογράφηση. Σε άλλη περίπτωση ανατίθεται κανονικά.

Αναλυτική περιγραφή

ΟΛΟ

Αφόρμηση: «Τι θυμόμαστε για τις αντωνυμίες στα ν.ε.; Μπορείτε να αναφέρετε ορισμένες από αυτές; Πώς τις χρησιμοποιούμε στον προφορικό και τον γραπτό λόγο;». Ανιχνεύεται η προαπαιτούμενη γνώση με εκκίνηση τη νέα ελληνική. Οι απαντήσεις των μαθητών/μαθητριών καταγράφονται στον πίνακα.

Προσφορά/ Πρώτη επεξεργασία

Δραστηριότητα 1: Ο/η εκπαιδευτικός ρωτά: «Ποιες θα μπορούσαν να είναι οι απαντήσεις στην ερώτηση «ποιος» έδρασε χωρίς να αναφερθούμε σε κάτι πολύ συγκεκριμένο στα ν.ε.;». Ακολουθεί ιδεοθύελλα από την οποία περιμένουμε ότι θα προκύψουν οι αντωνυμίες που συσχετίζονται μεταξύ τους: κάποιος, αυτός, εκείνος, όποιος... Οι μαθητές/μαθήτριες τις καταγράφουν σε πίνακα αναγνωρίζοντας το είδος τους και επιβεβαιώνοντας τις απαντήσεις τους αξιοποιώντας τη Γραμματική της Νέας Ελληνικής (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή). Προκύπτει ο συντακτικός ρόλος του υποκειμένου της πρότασης.

Δραστηριότητα 2: Ο/η εκπαιδευτικός ρωτά: «Ποιες θα μπορούσαν να είναι οι απαντήσεις στην ερώτηση «τι» έκανε κάποιος χωρίς να αναφερθούμε σε κάτι πολύ συγκεκριμένο;». Ενδεικτικές απαντήσεις: κάτι, ο,τιδήποτε, αυτό, εκείνο... Οι μαθητές/μαθήτριες τις καταγράφουν σε πίνακα αναγνωρίζοντας το είδος τους και επιβεβαιώνοντας τις απαντήσεις τους αξιοποιώντας τη Γραμματική της Νέας Ελληνικής (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή). Προκύπτει ο συντακτικός ρόλος του αντικειμένου της πρότασης.

ΜΕΡΟΣ

Κατανόηση/Ερμηνεία

Δραστηριότητα 3: «Υπάρχουν αντίστοιχα των παραπάνω αντωνυμιών στα α.ε.;». Οι μαθητές/μαθήτριες αξιοποιούν τη Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής και το Λεξικό της

Αρχαίας Ελληνικής (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή) και καταγράφουν σε πίνακα τις απαντήσεις τους.

Δραστηριότητα 4: Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να εντοπίσουν στο κείμενο κάποιες από τις παραπάνω αντωνυμίες και το είδος τους αξιοποιώντας τη Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή). Έμφαση δίνεται και στην προσπάθεια εύρεσης της σημασίας τους στο κείμενο, ενώ ο/η εκπαιδευτικός τους/τις ρωτά αν είναι πάντα υποκείμενα ή αντικείμενα (*μήπως υπάρχουν και άλλοι συντακτικοί ρόλοι για τις αντωνυμίες στο κείμενο;*). Οι μαθητές/μαθήτριες συμπληρώνουν σχετικό πίνακα.

ΟΛΟ

(Αναστοχασμός/Αποτίμηση)

Δραστηριότητα 5: Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να αντικαταστήσουν κάποιες αντωνυμίες που συσχετίζονται ή «μοιάζουν» μεταξύ τους (όπως οι αντωνυμίες «τίς» και «τίς») με άλλες συσχετιζόμενες αντωνυμίες τοποθετώντας τις στον κατάλληλο τύπο με βάση το γένος, τον αριθμό και την πτώση. Τους ζητείται να εντοπίσουν ενδεχόμενες διαφορές που προκύπτουν στο νόημα του κειμένου. Τέλος, καλούνται να καταγράψουν τι αλλάζει στο κείμενο αν οι συγκεκριμένες αντωνυμίες αντικατασταθούν με τους όρους που αντικαθιστούν ή προσδιορίζουν μετά από έρευνα στη Γραμματική της Νέας Ελληνικής και στο Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής.

7. Πιθανές επεκτάσεις – Παραλλαγές σεναρίου

«Με τη βοήθεια της Γραμματικής της Αρχαίας Ελληνικής καλείστε να αναγνωρίσετε και άλλες αντωνυμίες που σχετίζονται μεταξύ τους π.χ. Ποιες χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες όταν απαντούσαν σε ερωτήσεις όπως «ποιας ηλικίας» ή «από ποιον τόπο» ή «πόσος», να εντοπίσετε διαφορές στη σημασία κ.λπ. Όσοι επιθυμούν, μπορούν να δημιουργήσουν και σχετικό εννοιολογικό χάρτη των «Συσχετικών αντωνυμιών».

8. Βιβλιογραφία – Δικτυογραφία

Παρατίθεται ενδεικτικά στο τέλος του Οδηγού.

9. Παράρτημα: Φύλλο Εργασίας

- Τι θυμόμαστε για τις αντωνυμίες στα νέα ελληνικά; Μπορείτε να αναφέρετε ορισμένες από αυτές; Πώς τις χρησιμοποιούμε στον προφορικό και τον γραπτό λόγο; Να καταγράψετε ορισμένα παραδείγματα.
- Ποιες θα μπορούσαν να είναι οι απαντήσεις στην ερώτηση «ποιος» έδρασε χωρίς να αναφερθούμε σε κάτι πολύ συγκεκριμένο στα νέα ελληνικά; Να καταγράψετε τις απαντήσεις σας στον παρακάτω πίνακα. Μήπως είναι αντωνυμίες οι λέξεις στις οποίες καταλήξατε; Να αναγνωρίσετε το είδος τους και να επιβεβαιώσετε τις απαντήσεις σας αξιοποιώντας τη Γραμματική της Νέας Ελληνικής (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή).

Ερώτηση	Απαντήσεις	Είδος Αντωνυμίας
Ποιος έδρασε; Ψάχνουμε το υποκείμενο	κάποιος	
	αυτός	
	εκείνος	
	όποιος	

- Ποιες θα μπορούσαν να είναι οι απαντήσεις στην ερώτηση «τι» έκανε κάποιος χωρίς να αναφερθούμε σε κάτι πολύ συγκεκριμένο;». Να καταγράψετε τις απαντήσεις σας στον παρακάτω πίνακα. Μήπως είναι αντωνυμίες οι λέξεις στις οποίες καταλήξατε; Να αναγνωρίσετε το είδος τους και να επιβεβαιώσετε τις απαντήσεις σας αξιοποιώντας τη Γραμματική της Νέας Ελληνικής (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή).

Ερώτηση	Απαντήσεις	Είδος Αντωνυμίας
Τι έκανε; Ψάχνουμε αντικείμενο	κάτι	
	αυτό	
	ο,τιδήποτε	
	εκείνο	

- Υπάρχουν αντίστοιχα των παραπάνω αντωνυμιών στα αρχαία ελληνικά;. Να αξιοποιήσετε τη Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής και το Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή) και να καταγράψετε τις απαντήσεις σας στον παρακάτω πίνακα.

Νέα Ελληνικά	Αρχαία Ελληνικά	Είδος Αντωνυμίας
κάποιος		
αυτός		
εκείνος		
όποιος		
κάτι		
αυτό		
ο,τιδήποτε		
εκείνο		

- Μπορούμε να εντοπίσουμε στο κείμενο που επεξεργαζόμαστε κάποιες από αυτές τις αντωνυμίες και το είδος τους αξιοποιώντας τη Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή); Ποια είναι η σημασία τους στο κείμενο; Είναι πάντα υποκείμενα ή αντικείμενα; Συμπληρώνουμε σχετικό πίνακα.

Αντωνυμία	Είδος	Σημασία στο κείμενο	Συντακτικός ρόλος στην πρόταση
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

- Είδαμε κάποιες αντωνυμίες που συσχετίζονται ή μοιάζουν μεταξύ τους στα αρχαία ελληνικά (όπως οι αντωνυμίες «τις» και «τίς»). Να τις αντικαταστήσετε στο κείμενο με άλλες συσχετιζόμενες αντωνυμίες τοποθετώντας τες στον κατάλληλο τύπο με βάση το γένος, τον αριθμό και την πτώση. Ποιες διαφορές προκύπτουν στο νόημα του κειμένου; Τι αλλάζει στο κείμενο αν οι αντωνυμίες αντικατασταθούν με τους όρους που αντικαθιστούν ή προσδιορίζουν; Να ερευνήσετε στη Γραμματική της Νέας Ελληνικής και στο Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2.2. Επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις

1. Ταυτότητα

- Τίτλος διδακτικού σεναρίου: *Επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις.*
- Δημιουργός/Δημιουργοί: Ομάδα εργασίας.
- Τάξη: Β΄ Γυμνασίου.
- Γνωστικό αντικείμενο: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία.
- Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία - Νεοελληνική Γλώσσα – ΤΠΕ.

α. Ιδιαίτερη περιοχή του γνωστικού αντικειμένου

Διδασκαλία επιρρηματικών εννοιών και σχέσεων σε πρώτη επαφή στα αρχαία ελληνικά.

β. Συμβατότητα με Προγράμματα Σπουδών άλλων γνωστικών αντικειμένων

Η διδασκαλία είναι συμβατή με το Πρόγραμμα Σπουδών της Νεοελληνικής Γλώσσας όσον αφορά τη διδασκαλία επιρρηματικών προσδιορισμών όλων των ειδών. Είναι επίσης συμβατή με τις ΤΠΕ, καθώς αξιοποιείται δυναμικά και δημιουργικά το ψηφιακό εργαλείο του εννοιολογικού χάρτη.

- Χρονική διάρκεια: 1 διδακτική ώρα.

2. Σκεπτικό σεναρίου - Επιστημονικό περιεχόμενο - Προαπαιτούμενες γνώσεις

Με βάση το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τα Αρχαία Ελληνικά από Πρωτότυπο στη Β΄ Γυμνασίου η έννοια του προσδιορισμού, οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί και οι επιρρηματικές δευτερεύουσες προτάσεις διδάσκονται για πρώτη φορά. Στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση γίνεται πρώτα προσπάθεια προσέγγισης της έννοιας των επιρρηματικών προσδιορισμών και στη συνέχεια των τρόπων με τους οποίους αυτοί οι προσδιορισμοί νοούμενοι είτε ως έννοιες είτε ως σχέσεις με ρήματα ή άλλους όρους εκφράζονται. Απώτερος σκοπός είναι η συσχέτιση με τη νέα ελληνική αλλά και η χαρτογράφηση επιρρηματικών εννοιών και σχέσεων, προκειμένου να εδραιωθεί η προϋπάρχουσα γνώση στη νέα ελληνική αλλά και να θεμελιωθεί η «νέα» γνώση που έπεται σε σχέση με την αρχαία ελληνική. Προηγείται η απόπειρα απόδοσης του προτεινόμενου στην ενότητα κειμένου στα νέα ελληνικά. Στο τέλος της συγκεκριμένης ενότητας οι μαθητές/μαθήτριες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις σε μια πρώτη επαφή με τη «νέα» γνώση και πάντα σε αντιπαραβολική προσέγγιση με τα νέα ελληνικά.

Γενικοί Σκοποί: Μέσω του προτεινόμενου σεναρίου επιδιώκεται να ενεργοποιηθούν κυρίως οι παρακάτω γενικοί σκοποί του νέου Προγράμματος Σπουδών (*Πολιτιστικός σκοπός, Ειδολογικός σκοπός, Γλωσσικός σκοπός, Κοινωνικο-λειτουργικός σκοπός*).

Γενικοί διδακτικοί στόχοι: Οι διδακτικοί στόχοι που αναφέρονται στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών και συνάδουν με τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία της ενότητας είναι να μπορούν οι μαθητές/μαθήτριες:

- να οικειοποιούνται, σταδιακά, με αφορμή και ζητούμενο τη μελέτη των κειμένων, γραμματισμούς συνδεδεμένους με το σύγχρονο πολιτισμό, ελληνικό και παγκόσμιο, και απαραίτητους για τον/τη σημερινό/σημερινή πολίτη, όπως η επικοινωνιακή ικανότητα, η συνεργασία, η κριτική και αφαιρετική σκέψη, η χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών κ.ά. (*Πολιτιστικός σκοπός*),

- να μελετούν το κείμενο ως «πρόβλημα προς επίλυση» αναζητώντας τα κύρια στοιχεία δομής και περιεχομένου, να εμβαθύνουν στο κείμενο κατανοώντας τις σχέσεις αιτιακής και χρονικής ακολουθίας που συνδέουν τα στοιχεία δομής και περιεχομένου του και να αναδομούν το κείμενο ως αποτέλεσμα της ερμηνευτικής προσέγγισής του (*Ειδολογικός σκοπός*),
- να γνωρίζουν, να κατανοούν και να κατακτούν, σταδιακά και με δυναμικό τρόπο, τη μητρική τους γλώσσα ως ενιαίο, διαχρονικό τρόπο έκφρασης της ανθρώπινης δράσης και σκέψης και να καλλιεργούν και να εμβαθύνουν σε πολυγραμματισμούς, ως μελλοντικοί ενεργοί πολίτες, προσλαμβάνοντας και μελετώντας ολιστικά την ελληνική γλώσσα (*Γλωσσικός σκοπός*),
- να προσαρμόζονται και να εμβαθύνουν, με αφορμή το κείμενο, σε πολυγραμματισμούς, με τρόπο, ώστε να καλλιεργείται και να παγιώνεται στη συνείδησή τους ο επίκαιρος και σύγχρονος χαρακτήρας του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας (*Κοινωνικο-λειτουργικός σκοπός*).

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα: Μέσω του προτεινόμενου διδακτικού σχεδιασμού οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να είναι σε θέση:

- να αναγνωρίζουν βασικά στοιχεία συνοχής του αρχαιοελληνικού κειμένου (*Το κείμενο ως περιεχόμενο*),
- να προβαίνουν σε σημασιολογικές, ετυμολογικές και μορφολογικές αντιστοιχίσεις του λεξιλογίου της αρχαίας με τη νέα ελληνική, να αξιοποιούν επικοινωνιακά, σύγχρονικά και διαχρονικά, τα συντακτικά φαινόμενα δίνοντας δικά τους παραδείγματα ή/και βρίσκοντας έτοιμα στα βιβλία αναφοράς (*Το κείμενο ως μορφή*),
- να μετατρέπουν ένα κείμενο σε πολυτροπικό (π.χ. διαγραμματική απεικόνιση), να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα χρονικά όρια και τα εργαλεία που τους δίνονται, όπως το λεξικό, η γραμματική, τα παράλληλα κείμενα, προκειμένου να υλοποιήσουν εργασίες, να κατανοούν και να εφαρμόζουν με συνέπεια τις οδηγίες που τους παρέχονται για την υλοποίηση δραστηριοτήτων (*Το κείμενο ως πεδίο συνάντησης αρχαίου και σύγχρονου κόσμου*).

4. Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

α) Σύνδεση με τις ενδεχόμενες γνώσεις των μαθητών/μαθητριών για τις επιβιώσεις της δοτικής πτώσης στα νέα ελληνικά - αφόρμηση:

Χρονική διάρκεια: 5' περίπου.

β) Φύλλο Εργασίας 1: Διανομή έντυπου ή ψηφιακού Φύλλου Εργασίας στους/στις μαθητές/μαθήτριες. Το απαντημένο Φύλλο εργασίας μπορεί να ενταχθεί στο τυπικό portfolio του/της μαθητή/μαθήτριας ή σε κάποια ψηφιακή τάξη.

Χρονική διάρκεια: 30' περίπου.

γ) Αναστοχασμός/αποτίμηση: αξιοποίηση του υλικού που συγκεντρώθηκε στα προηγούμενα για ολοκλήρωση της χαρτογράφησης των επιρρηματικών εννοιών και σχέσεων του κειμένου.

Χρονική διάρκεια: 10' περίπου.

Σε αυτήν την πρόταση διδασκαλίας προτείνεται η δημιουργία εννοιολογικού χάρτη με δυναμικό χαρακτήρα (ενδεικτικά: λογισμικό SmartTools), επομένως καλό είναι το σενάριο να υλοποιηθεί σε αίθουσα με ψηφιακές υποδομές.

5. Διδακτική προσέγγιση

Φάσεις/στάδια διδασκαλίας:

Πορεία διδασκαλίας: Τριμερής (Όλο – Μέρη – Όλο).

Στάδια διδασκαλίας: α. Όλο (Αφόρμηση-Προσφορά), β. Μέρη (Επεξεργασία-Κατανόηση-Ερμηνεία), γ. Όλο (αποτίμηση).

Τεχνικές/Διδακτικά Εργαλεία:

Μέθοδος: Εκκίνηση από τη νέα ελληνική, κειμενοκεντρική, συνεργατική/εταιρική/ατομική και αυτοκατευθυνόμενη μάθηση (Επιλογή μεθόδων και τεχνικών).

Διδακτικές αρχές: Αρχή της αυτενέργειας.

Διδακτικές τεχνικές: Κειμενοκεντρική προσέγγιση, Κατευθυνόμενος διάλογος, Στοχευμένες ερωτήσεις, Διερευνητική μάθηση, Ομάδες εργασίας.

Μέσα-εργαλεία: Αξιοποίηση διαδικτύου και φύλλου εργασίας (ψηφιακού ή έντυπου), Γραμματική Αρχαίας Ελληνικής, Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής, Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής και τα αντίστοιχα τους στη νέα ελληνική (έντυπα ή ψηφιακά).

Πλαίσιο αξιολόγησης:

Αξιολογούνται τα επιμέρους παραγόμενα «έργα» των μαθητών/μαθητριών αλλά ενδεικτικά προτείνεται ως τρόπος αποτίμησης της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας και η παρακάτω ρουμπρίκα:

Κριτήρια	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιον βαθμό μπορεί να αναγνωρίσει ο/η μαθητής/μαθήτρια επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις στα αρχαία ελληνικά;	Ο/η μαθητής/μαθήτρια δεν μπορεί να αναγνωρίσει επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις στα αρχαία ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει τουλάχιστον 2 επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις στα αρχαία ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει τουλάχιστον 3 επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις στα αρχαία ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει τουλάχιστον 4 επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις στα αρχαία ελληνικά.	Ο/η μαθητής/μαθήτρια μπορεί να αναγνωρίσει τουλάχιστον 5 επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις στα αρχαία ελληνικά.

6. Περιγραφή δραστηριοτήτων

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτικό:

Αφόρμηση: Ανιχνεύουμε τις γνώσεις των μαθητών/μαθητριών σχετικά με τις επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις στα νέα ελληνικά δίνοντας έμφαση στα παραδείγματα. Αξιοποιούμε όλες τις απαντήσεις των μαθητών/μαθητριών.

>**Δραστηριότητα 1:** Ξεκινούμε από την απόδοση του κειμένου στα νέα ελληνικά.

>**Δραστηριότητα 2:** Ο εννοιολογικός χάρτης μπορεί να είναι σε οποιαδήποτε μορφή διαγραμματικής απεικόνισης σε χαρτί ή ψηφιακά, εφόσον υπάρχει η σχετική δυνατότητα.

>Δραστηριότητα 3: Η σύνδεση απόδοσης- αρχαίου κειμένου δεν είναι πάντα αυτονόητη ή απλή για τους/τις μαθητές/μαθήτριες, καθώς αρκετές λέξεις ή φράσεις αποδίδονται με βάση το νόημα και όχι κατά λέξη. Στόχος εδώ είναι και η μεταφραστική επίγνωση.

>Δραστηριότητα 4: Προχωρούμε στην αναγνώριση του τρόπου εκφοράς των επιρρηματικών εννοιών και σχέσεων του κειμένου, με απώτερο σκοπό τη θεμελίωση γνώσης απαραίτητης και για τη Γ΄ Γυμνασίου και εξής.

>Δραστηριότητα 5: Ολοκληρώνεται κατά το δυνατόν η εννοιολογική χαρτογράφηση του κειμένου με άξονα τις επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις, έστω σε μια πρώτη επεξεργασία.

Αναλυτική περιγραφή

Αφόρμηση: «*Ποια είναι τα επιρρήματα και τι δηλώνουν στα νέα ελληνικά; Θυμάται κάποιος να μας πει; Χρειαζόμαστε και παραδείγματα!*». Προκύπτουν κάποια πρώτα παραδείγματα, τα οποία μπορούν να καταγραφούν και στον πίνακα από τους/τις μαθητές/μαθήτριες. Αν τα αποτελέσματα δεν επαρκούν, οι μαθητές/μαθήτριες ερευνούν στα βιβλία αναφοράς ή στο διαδίκτυο.

Προσφορά/ Πρώτη επεξεργασία: ΟΛΟ

Δραστηριότητα 1: «*Έχοντας ολοκληρώσει την απόδοση του κειμένου, μπορείτε να αναγνωρίσετε στα νέα ελληνικά κάποιες επιρρηματικές έννοιες;*». Οι μαθητές/μαθήτριες εργάζονται εταιρικά και ανακοινώνουν στην τάξη τα αποτελέσματα της εργασίας τους. Συμβουλευονται τα βιβλία αναφοράς ή/και το διαδίκτυο για να επαληθεύσουν τα αποτελέσματα της εργασίας τους.

Δραστηριότητα 2: Οι μαθητές/μαθήτριες δημιουργούν εννοιολογικό χάρτη με όσες επιρρηματικές έννοιες έχουν συγκεντρώσει μέχρι αυτό το σημείο στα νέα ελληνικά και αξιοποιώντας την απόδοση του κειμένου.

Κατανόηση/ Ερμηνεία: ΜΕΡΟΣ

Δραστηριότητα 3: «*Ποιες λέξεις ή φράσεις στα αρχαία ελληνικά υποθέτετε ότι αποδίδουν οι επιρρηματικές έννοιες που εντοπίσατε στη νεοελληνική απόδοση του κειμένου;*». Οι μαθητές/μαθήτριες εργάζονται εταιρικά και επιχειρούν να συνδέσουν απόδοση και πρωτότυπο κείμενο με άξονα τις επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις. Μπορούν να επαληθεύσουν ή να διαψεύσουν τα ευρήματά τους με έρευνα στα βιβλία αναφοράς ή στο διαδίκτυο αναλόγως προς τις δυνατότητες της τάξης σε ηλεκτρονικό εξοπλισμό. Μόλις η προσπάθεια ολοκληρωθεί και εφόσον υπάρχει ανάγκη, μπορεί να υπάρξει ανατροφοδότηση από τον/την εκπαιδευτικό.

Δραστηριότητα 4: Δίνεται η οδηγία να προσέξουν οι μαθητές/μαθήτριες τον τρόπο με τον οποίο εκφράζονται οι επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις στο κείμενο στα αρχαία ελληνικά: με πτώση, με εμπρόθετο προσδιορισμό, με μετοχή, με ολόκληρη πρόταση, με κάτι άλλο; Κάθε μαθητής/μαθήτρια σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/διπλανή του ανατρέχει στα βιβλία αναφοράς ή στο διαδίκτυο και καταλήγει. Ο εννοιολογικός χάρτης συμπληρώνεται με παραδείγματα από το αρχαίο κείμενο (έννοια στα νέα ελληνικά - παράδειγμα στα αρχαία ελληνικά).

ΟΛΟΝ (Αναστοχασμός/Αποτίμηση)

Δραστηριότητα 5: Οι μαθητές/μαθήτριες συζητούν στην ολομέλεια τα αποτελέσματα της έρευνάς τους σε σχέση με το συγκεκριμένο κείμενο και ολοκληρώνουν τον εννοιολογικό χάρτη. Τίθενται οι βάσεις για αναζήτηση και άλλων επιρρηματικών εννοιών και σχέσεων σε νέα και αρχαία ελληνικά.

7. Πιθανές επεκτάσεις – Παραλλαγές σεναρίου

Ως επέκταση του σεναρίου προτείνεται η εξέλιξή του σε σχέδιο δράσης με διάρκεια όλο το σχολικό έτος και συνέχιση και στην επόμενη σχολική τάξη, κατά την οποία διδάσκονται αναλυτικότερα οι επιρρηματικές δευτερεύουσες προτάσεις.

8. Βιβλιογραφία – Δικτυογραφία

Παρατίθεται ενδεικτικά στο τέλος του Οδηγού.

9. Παράρτημα: Φύλλο εργασίας

- Να προσπαθήσετε να αναγνωρίσετε επιρρηματικές έννοιες στην απόδοση του κειμένου σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/διπλανή σας. Να συμβουλευτείτε τα βιβλία αναφοράς ή/και το διαδίκτυο.
- Να δημιουργήσετε έναν αρχικό εννοιολογικό χάρτη με τις επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις του κειμένου στα νέα ελληνικά.
- Να εντοπίσετε τις λέξεις ή φράσεις του αρχαίου κειμένου που αποδίδονται με τη βοήθεια επιρρηματικών εννοιών και σχέσεων.
- Να προσπαθήσετε να βρείτε με ποιον τρόπο εκφράζονται οι επιρρηματικές έννοιες και σχέσεις του κειμένου στα αρχαία ελληνικά. Είναι με συγκεκριμένη πτώση, με εμπρόθετο προσδιορισμό, με μετοχή, με πρόταση, με άλλο τρόπο; Αφού ερευνήσετε στα βιβλία αναφοράς ή/και στο διαδίκτυο να συμπληρώσετε τον αρχικό εννοιολογικό χάρτη με τα σχετικά παραδείγματα στα αρχαία ελληνικά.
- Να συζητήσετε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας με όλη την τάξη και να καταλήξετε στον εννοιολογικό χάρτη των επιρρηματικών εννοιών και σχέσεων του αρχαίου κειμένου.

5. Φύλλα εργασίας

Το φύλλο εργασίας, ως εργαλείο αξιολόγησης του/της μαθητή/μαθήτριας, έντυπο ή/και ηλεκτρονικό, είναι σύνολο ασκήσεων/ερωτήσεων/δραστηριοτήτων/εργασιών, το οποίο διαμορφώνεται από τον/την εκπαιδευτικό και μπορεί να διανεμηθεί στους/στις μαθητές/μαθήτριες με σκοπό τη συμπλήρωσή του, είτε στο πλαίσιο της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας (κατά τη διάρκειά της ή αφού ολοκληρωθεί) είτε στο σπίτι, και τελικά την αποτίμηση του βαθμού κατάκτησης ή/και διαχείρισης της εκάστοτε προσφερόμενης γνώσης εκ μέρους του/της μαθητή/μαθήτριας.

5.1. Ενδεικτικό Φύλλο εργασίας (απλής μορφής):

- Να καταγράψετε τα ουσιαστικά της β' κλίσης του κειμένου.

- Να δώσετε την απόδοση των ουσιαστικών που εντοπίσατε στη νέα ελληνική και με τη βοήθεια του λεξικού σας.

- Να βρείτε για κάθε ένα από τα παραπάνω ουσιαστικά, με τη βοήθεια του λεξικού σας, τρεις παράγωγες λέξεις της αρχαίας ελληνικής και να ερευνήσετε εάν οι λέξεις αυτές χρησιμοποιούνται και στη νέα ελληνική.

- Να κλίνετε δύο από τα παραπάνω ουσιαστικά (όποια εσείς επιθυμείτε) διακρίνοντας το θέμα και την κατάληξη.

5.2. Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ: Παιζω με τους χρόνους

- Να διαβάσετε προσεκτικά το κείμενο της ενότητας, να βρείτε τις λέξεις που δηλώνουν δράση και να καταλήξετε πού κυρίως τοποθετείται αυτή η δράση: στο παρελθόν, στο παρόν ή στο μέλλον με βάση την απόδοση του κειμένου στα νέα ελληνικά;

- Πώς μπορούμε να αλλάξουμε το κείμενο, έτσι ώστε να δηλώνεται δράση στο παρελθόν; Να αξιοποιήσετε τη Γραμματική, το Συντακτικό και το Λεξικό σας.

- Πώς μπορούμε να αλλάξουμε το κείμενο, έτσι ώστε να δηλώνεται δράση στο παρόν; Να αξιοποιήσετε τη Γραμματική, το Συντακτικό και το Λεξικό σας.

- Πώς μπορούμε να αλλάξουμε το κείμενο, έτσι ώστε να δηλώνεται δράση στο μέλλον; Να αξιοποιήσετε τη Γραμματική, το Συντακτικό και το Λεξικό σας.

5.3. Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ: Παίζω με τις εγκλίσεις

- Ποιες λέξεις δηλώνουν δράση στο κείμενο;

- Τι είδους δράση δηλώνουν με βάση την απόδοση του κειμένου στα νέα ελληνικά; Να καταγράψετε τις πρώτες σκέψεις σας.

- Αν θέλετε να αλλάξετε το είδος της δράσης στο κείμενο και ενώ π.χ. δηλώνεται κάτι πραγματικό, να δηλώνεται μετά τη δική σας τροποποίηση κάτι επιθυμητό ή μια ευχή ή μια προσταγή με ποιον τρόπο θα το δηλώνατε στα αρχαία ελληνικά; Να απαντήσετε, αφού ερευνήσετε στη Γραμματική και το Συντακτικό σας.

6. Βιβλιογραφία και δικτυογραφία

6.1. Βιβλιογραφία (ενδεικτική)

- Armand, A.** (1997). *Didactique des langues anciennes*. Paris: Bertrand-Lacoste.
- Gardner, H.** (1983). *Frames of Mind. The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Gardner, H.** (1993). *Multiple Intelligences. The Theory in Practice*. New York: Basic Books.
- Gardner, H.** (1999). *Intelligence Reframed*. New York: Basic Books.
- Gardner, H.** (2006). *Multiple Intelligences: New Horizons*. New York: Basic Books.
- Joyce, B., Weil, M. & Calhoun, E.** (2009). *Διδακτική Μεθοδολογία. Διδακτικά Μοντέλα*. Επιμ. Κ. Κασσιμάτη. Αθήνα: Ίων.
- Novak, J. D.** (1998). *Learning, Creating and Using Knowledge. Concept Maps as Facilitative Tools in Schools and in Corporations*. London: Lawrence Erlbaum.
- Novak, J. D.** (2002). Meaningful Learning: The Essential Factor for Conceptual Change in Limited or Appropriate Propositional Hierarchies Leading to Empowerment of Learners. *Science Education*, 86 (4).
- Βαρμάζης, Ν. Δ.** (1999). *Διδακτική των Αρχαίων Ελληνικών: από την παράδοση στην ανανέωση της διδακτικής μεθόδου*. Αθήνα: Πατάκης.
- Βασιλοπούλου, Μ.** (2001). *Ο χάρτης εννοιών ως εργαλείο μάθησης*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Βερτσέτης, ΑΘ.** (2003). *Διδακτική της Αρχαίας Γραμματείας*, τ. Β'. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Βοσκός, Α. — Παπακωνσταντίνου, Θ.** (1992). *Από τη μετάφραση στο πρωτότυπο. Συμβολή στην ανανέωση της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών στη μέση εκπαίδευση*. Αθήνα: Καρδαμίτσας.
- Καζάζης, Ι. Ν.** (1994). Αρχαία Ελληνικά: συναίνεση και εγρήγορση. *Φιλολόγος* 75 Αναδημοσιεύτηκε στον τόμο *Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία*, Η Βιβλιοθήκη του «Φιλολόγου», Θεσσαλονίκη 1999, τ. Α', 273-288].
- Καζάζης, Ι. Ν.** (1992). *Αρχαιοελληνικός πεζός λόγος*. Θεσσαλονίκη: Ζήτη.
- Κανάκης, Ι.** (1987). *Η οργάνωση της διδασκαλίας-μάθησης με ομάδες εργασίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω/Δάρδανος.
- Κασσωτάκης, Μ. & Φλουρής, Γ.** (2006). *Μάθηση και Διδασκαλία, Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση της Διδασκαλίας*, τ. Β'. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Κασσωτάκης, Μ. & Φλουρής, Γ.** (2013). *Μάθηση & Διδασκαλία. Σύγχρονες απόψεις για τις διαδικασίες της μάθησης και τη μεθοδολογία της διδασκαλίας*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Κοσσυβάκη, Φ.** (2004). *Εναλλακτική Διδακτική. Προτάσεις για μετάβαση από τη Διδακτική του Αντικειμένου στη Διδακτική του Ενεργού Υποκειμένου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μασιιάλας, Β.** (1986). *Το σχολείο εργαστήριο ζωής*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Μασιιάλας, Β.** (2005). Το σχολείο του μέλλοντος. *Επιστήμες της Αγωγής* 1, 7-19.
- Ρεγκάκος, Α.** (2005). Αρχαία αλλά όχι απαρχαιωμένα. *Φιλολόγος* 120, 177-181.
- Σκιαδάς, Αρ.** (1980). «Από το πρωτότυπο στη Μετάφραση». Στο: Σοϊλέ, Χρ. (επιμ.), *Πρωτότυπο και Μετάφραση*. Πρακτικά Συνεδρίου: Αθήνα 11-15 Δεκεμβρίου 1978. Αθήνα: Ελληνική Ανθρωπιστική Εταιρεία.
- Χατζημαυρουδή, Ε.** (2007). *Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Χοντολίδου, Ε. (1999). «Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας». *Γλωσσικός Υπολογιστής*, 1, 115-118

Χριστίδης, Α.Φ. (2005). *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ.

Χρυσοφίδης, Κ. (1996). *Βιωματική — Επικοινωνιακή Διδασκαλία. Η Εισαγωγή της Μεθόδου Project στο Σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

6.2. Δικτυογραφία

Aesopica: Aesop's Fables in English, Latin and Greek:

<http://www.mythfolklore.net/aesopica/>.

Perseus Digital Library:

<http://www.perseus.tufts.edu>.

Thesaurus Linguae Graecae- A Digital Library of Greek Literature:

<http://stephanus.tlg.uci.edu/>.

Ανθολογία Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας:

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/literature/index.html.

Ανθολογία Επιγραφών: https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/inscriptions/index.html

Πύλη για την ελληνική γλώσσα- Σώματα κειμένων: https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/index.html.

Εννοιολογικοί χάρτες:

<https://cmap.ihmc.us/>, <https://www.popplet.com/>.

Ηλεκτρονικές ρουμπρίκες:

<http://rubistar.4teachers.org/>.

Μνημοσύνη: Ψηφιακή Βιβλιοθήκη:

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/index.html.

Πρωτέας: εκπαιδευτικά σενάρια για τα γλωσσικά μαθήματα:

<http://proteas.greek-language.gr/>.

Πυξίς- Ψηφιακή Αρχαιοθήκη:

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/navigator/index.html.

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Πύλη ΟΔΥΣΣΕΑΣ:

<http://odysseus.culture.gr/>.